

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879. Andra Kammaren. N:o 20.

Lördagen den 8 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 1 i denna månad förda protokoll.

§ 2.

Herr *P. A. Wengberg* anmäldes vara af opasslighet förhindrad att denna dag deltaga i Kammarens förhandlingar.

§ 3.

Herr Statsrådet m. m. J. H. Lovén aflemnade följande Kongl. Maj:ts propositioner, nemligen:

1:o angående indragning till statsverket af fyra länsmansboställen inom Jönköpings och Malmöhus län;

2:o angående upplåtelse åt Qvibille församling från förra landshöfdingebostället Biskopstorp N:o 1 af ett till tomtplats och planteringsland för en småbarns- och slöjdskola erforderligt jordområde;

3:o angående afsöndring af jord från hemmanen Ridön till byggnadsplats m. m. för folkskola;

4:o angående afsöndring af jord från förra regementspastorsbostället Westerhus för utvidgning af Frösö mötesplats i Jemtlands län; och

5:o angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter handlanden i Arboga C. P. Pettersson.

Herr Talmannen mottog dessa Kongl. propositioner med förklarande att Kammaren skulle ega dem grundlagsenlig behandling.

§ 4.

Förekom till behandling Stats-Utskottets utlåtande N:o 12, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel.

Punkterna 1 och 2.

Biföllos.

Punkten 3.

Ang. ny löne-
stat för Sta-
tistiska cen-
tralbyrån.

I mom. a af denna punkt hade Utskottet utlåtit sig öfver af Kongl. Maj:t framlagdt förslag till ny lönestat för Statistiska centralbyrån, slutande med en summa af 29,400 kronor, samt på anförda skäl hemställt:

att Riksdagen måtte, med föreslagna vilkor och förbehåll i afseende å förändrad organisation af och lönerreglering för Statistiska centralbyrån, godkänna nedan intagna förslag till ny stat för detta embetsverk:

	Lön.		Tjenstgöringspenningar.		Summa.		
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	
Chefen	5,000	—	2,000	—	7,000	—	
1 tjänsteman af andra lönegraden	3,000	—	1,500	—	4,500	—	Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor
2 d:o d:o	6,000	—	3,000	—	9,000	—	
1 d:o af första lönegraden	1,800	—	1,200	—	3,000	—	och efter tio år med ytterligare 500 kronor.
1 d:o d:o	1,800	—	1,200	—	3,000	—	
1 förste vaktmästare	800	—	300	—	1,100*)	—	Efter fem år kan lönen höjas med 100 kronor.
1 vaktmästare	500	—	300	—	800*)	—	
<p>*) Om vaktmästare åtnjuter bostad jemte vedbrand, skall, så länge dessa förmåner qvarstå och icke tillkomma honom såsom portvakt eller för andra åligganden utöfver tjänsten, lönen minskas med 150 kronor.</p>							
Summa	—	—	—	—	28,400	—	

Rörande detta ärende anförde

Herr Liss Olof Larsson: Jag hade, då den nu föredragna punkten afgjordes inom Utskottet, icke tillfälle att der vara tillstädes till följd af ett sammanträde i Riksbanken; och jag har därför icke kunnat afgifva min reservation emot Utskottets hemställan i denna punkt. Jag skulle eljest hafva afgifvit en sådan, för så vidt min åsigt icke kunnat göra sig gällande inom Utskottet. Jag skulle ingalunda hafva motsatt mig organisationens genomförande på det af Kongl. Maj:t föreslagna sättet, utan jag skulle tvärtom hafva understött förslaget. Det är endast i fråga om antalet tjänstemän inom de olika lönegraderna som jag varit af skiljaktig mening mot Utskottet. Det har redan blifvit påpekadt och kommer antagligen än ytterligare att framhållas, när vi komma till de öfriga organisationsfrågorna, att man bestämt lönerna för höga under de föregående åren; detta kan man

se redan af de reservationer, som åtfölja Stats-Utskottets betänkande angående sjunde hufvudtiteln.

För min del åter är jag af den tanke, att de lönebelopp, man en gång bestämt för de verk, som man reglerat, dem bör man också följa till dess äfven de återstående verken blifvit reglerade; jag tror icke, att man kan afvika derifrån utan att begå en orättvisa. Men å andra sidan vill jag att man skall iakttaga all den besparing man kan utan att kränka den princip man förut i afseende å lönerna följt. Jag skulle derföre vilja hemställa, att i den stat, som åtföljer Utskottets betänkande, den förändring vidtages, att i stället för tre tjänstemän af andra lönegraden uppföras två, hvaremot i första graden antalet skulle ökas från af Utskottet föreslagna två till tre. Man skall, om man gör sig reda för göromålens art och beskaffenhet i Statistiska byrån, fåfångt leta efter någon omständighet, som gör det förklarligt hvarföre de olika tjänsterna derstädes betinga olika löner. Endast i afseende å sekreteraregöromålen skulle jag kunna medgifva befogenheten af en skilnad, emedan sekreteraren skall vid chefens förfall företräda hans ställe, men af arbetets art och beskaffenhet i öfrigt skall man, som sagdt, förgäfvos söka att härleda denna skilnad.

Då jag likväl vill sätta två tjänstemän i andra lönegraden, så sker detta derföre, att jag önskar att denna grad skall verka såsom en löneförbättring för tjänstemännen i första graden, eller med andra ord, att det för dem må finnas mera än en plats att avancera till.

Jag ber också att få erinra om de förslag till regleringar af embetsverk, som Riksdagen förut från Kongl. Maj:t mottagit och som nu föreligga till Riksdagens afgörande, nemligen angående Kammarkollegium och Kammarrätten. Om jag ser efter huru det förhåller sig med dessa verk, så finner jag, att i det förra, eller Kammarkollegium, skola finnas icke mindre än tolf tjänstemän i första lönegraden, men blott två i den andra. Der hafva således de tolf tjänstemännen endast två tjänster att avancera till. I Kammarrätten åter har föreslagits tjugo-två tjänstemän i första lönegraden och fem i den andra. Man ser således, att tjänstemännen i dessa verk i första lönegraden hafva mycket mindre utsigt att avancera till högre lönegrad, än i Statistiska byrån, äfven med den förändring i staten, som jag föreslagit. Jag tror således, att tjänstemännen i Statistiska centralbyrån äfven, enligt mitt förslag, skola komma icke allenast i lika god ställning som tjänstemännen i öfriga verk, utan till och med i en långt förmånligare än de flesta i första graden uti de verk, som redan reglerats.

Genom mitt förslag besparas visserligen icke mera än 1,500 kronor, men det är en principfråga, som är vigtig att hålla på, i synnerhet nu, då säkerligen anspråk komma att ställas på, att man hädanefter icke skall gifva samma löner, som förut beviljats i motsvarande grader inom andra embetsverk.

Jag skall således yrka bifall till Utskottets betänkande på det sätt, att i bilagan Litt. A vidtages den förändring, att i andra lönegraden uppföras endast två tjänstemän och i den första tre. Det är endast denna förändring jag velat påyrka.

Chefen för Kongl. Civildepartementet, Herr Statsrådet Thyselius:

Ang. ny löne-
stat för Sta-
tistiska cen-
tralbyrån.
(Forts.)

Ang. ny löne-
stat för Sta-
tistiska cen-
tralbyrån.
(Forta.)

Jag har icke begärt ordet i ändamål att af Kammaren begära att lönen för chefen för det statistiska embetsverket måtte höjas till likhet med hvad Riksdagen bestämt för det med denna byrå mest likartade embetsverk, Riksarkivet. Statistiken är visserligen, såsom vi känna, en ung vetenskap; för hvart år gör den nya framsteg och lägger under sin bearbetning nya fält, och denna bearbetning fordrar af dem, som dermed sysselsätta sig, stort skarpsinne och mycken omsigt, på det att grupperingen af siffrorna må blifva sådan att de stora resultaten, hvilka deraf kunna dragas, också måtte klart framstå för betraktaren. Det ligger således icke något underkännande af embetsverkets vigt deri, att jag icke nu begär bifall till Kongl. Maj:ts proposition i afseende å lönen för dess chef. Men, då det i Första Kammaren ej lyckats att få framgång för en sådan begäran, så har jag ingen anledning att med förhoppning om framgång här framställa den. Af samma anledning vill jag icke heller ifrågasätta, att sekreteraren, ehuru han intager ett steg framför de öfrige tjänstemännen, i det han skall vid chefens förfall leda verket, må komma i åtnjutande af den lön, som Kongl. Maj:t begärt. Men ett yttrande, som den förre, högt aktade talaren haft i afseende å vinnande af ändring till ett mindre förmånligt resultat i Utskottets betänkande, är det som uppkallat mig. Jag ber i det hänseendet få erinra derom, att, såsom i det anförande, som åtföljer den Kongl. propositionen, är omförmäldt, alla de 5 tjänstemän, som jemte chefen skola anställas i Statistiska byrån, äro ämnade att blifva föredragande, samt att samma insigter och samma skicklighet fordras af dem alla. Således hade det varit större skäl att till en högre klass skulle blifva uppflyttade de personer, som af de komiterade och Utskottet nu äro hänförda till en lägre, än att, såsom den föregående talaren yrkat, från en högre klass förflytta några till en lägre. Det är icke utan olägenhet, att lönen för visse af tjänstemännen icke blifvit satt högre än nu är förhållandet. Men jag vill hoppas, att denna olägenhet skall kunna i någon mån förekommas derigenom, att de efter ålder i tjensten kunna avancera till bättre inkomster än hvad deras tjenstgöring redan i början inbringar. I öfrigt ber jag få nämna, att de löner, som blifvit föreslagna för detta embetsverk, ingalunda kunna anses för högt tilltagna. Detta verks tjänstemän hafva föga utsigt att komma till högre platser och bättre lönevilkor. Om man ser till huru lönen för chefsplatsen — det högsta målet för deras sträfvan — utan tvifvel kommer att blifva bestämd, så är den icke högre än den, som hvarje ledamot med rådsvärdighet i rikets kollegier åtnjuter, oaktadt det svårigen kan bestridas att af chefen för ett i så stark utveckling gående verk fordras, om icke mera arbete, så likväl större mångsidighet och skarpsinnighet än i allmänhet kan påräknas hos alla ledamöterna i dessa embetsverk.

Jag hemställer, att Kammaren täcktes åtminstone icke nedsätta lönebeloppen under Stats-Utskottets förslag.

Herr Nils Petersson: Då detta är den första regleringsåtgärd af tjänstemäns löner, som föreligger innevarande riksdag, så, ehuru den är af ett litet omfång och i sig själf mycket obetydlig och till följd deraf icke kan mycket inverka på förhållandena, anser jag likväl

för principens skull och i öfverensstämmelse med hvad jag förut yttrat rörande löneförhöjningar i närvarande tid, mig böra yrka afslag å densamma. Jag skall nu icke upprepa hvad jag så nyligen sagt om löneförhöjningar i allmänhet; ty det bör vara i friskt minne, och samma skäl, som jag då anförde, gälla äfven här. Jag vill visst icke påstå, att de nu ifrågasatta lönerna äro för stora, jemförda med de redan reglerade lönerna; men jag anser, att de äro för stora i förhållande till den penningtillgång, som nu finnes i landet, och i förhållande till hvad annat folk än embets- och tjenstemännen för närvarande kan förtjena på sitt arbete. Det må nu så vara, att så många embetsverk redan äro reglerade, att man nu icke kan stanna; men jag tror att, äfven om det gamla ordspråket: det är bättre att stämma i bäcken än i ån, här vid lag ej är fullt tillämpligt, jag kan, med en liten förändring af uttrycket, säga: det är bättre att stämma i ån än i floden. Jag anser nemligen, att man omöjligen kan i längden fortgå på detta sätt; och jag tror icke heller, att man kan bibehålla de förra regleringarna, utan att man måste förr eller senare förändra dem.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid, utan yrkar jag afslag å Utskottets hemställan.

Herr Key: Jag ber att med anledning af den siste talarens yttrande få erinra, att de löneregleringar, som vi under de senaste riksdagarne verkställt, hafva tillkommit till stor del på Riksdagens eget initiativ och begäran. Att nu sluta upp med dessa regleringar torde icke vara skäl, så mycket mindre, som man yttrat stora betänkligheter mot dyrtidstilläggs fortfarande beviljande. Nu säger den ärade talaren: det är väl sant, att vi icke haft något mot löneregleringarna i och för sig, men vi hafva icke velat att lönerna bestämts så höga, särdeles med afseende på de närvarande förhållandena.

Ja, det är onekligen riktigt, att, skulle Riksdagen nu börjat med löneregleringarna, hade lönerna antagligen blifvit satta lägre, än hvad som skett med de redan reglerade embetsverken. Men å andra sidan får man ihågkomma, att penningvärdet är i ständigt fallande, och vi må icke heller invagga oss i den föreställningen, att denna lönereglering blifver den sista, som svenska folkets representanter komma att vidtaga; ty alldeles bestämdt skall detta periodvis återkomma, om hvart femtonde eller tjugonde år, vill jag lemna osagdt. Men att så kommer att ske, är alldeles påtagligt, och detta af det helt naturliga skäl, att de löner, som kunna vara öfverflödiga, ja, frikostiga i dag, blifva i följd af penningvärdets ständiga fall mycket mindre än nu, ja, kanske allt för låga om 20 år härefter. Jag tror således alldeles icke att den ärade talaren får rätt deri, att vi komma att någonsin nedsätta den nuvarande löneregleringen; det är tvärtom mera otvifvelaktigt att tjensterna i stället komma att växa i lönerna.

Det var detta, jag, med afseende på den ärade talarens anförande, ansåg mig böra nämna. Då man närmare tänker på saken, säger den sig snart sagdt af sig sjelf.

Jag har emellertid egentligen begärt ordet för att framhålla, huruledes hela detta löneregleringsförslag tillkommit inom Stats-Utskottet. Der voro meningarna mycket delade. Somliga förordade det högre be-

Ang. ny löne-
stat för Sta-
tistiska cen-
tralbyrån.
(Forts.)

Ang. ny löne-
stat för Sta-
tistiska cen-
tralbyrån.

(Forts.)

beloppet, andra det lägre. Mellan dessa tvenne ytterligheter har det nu framlagda förslaget varit ett förmedlingsförslag. Herrarne finna derföre vid denna punkt blott en enda reservation, och denna är afgifven af en ledamot i Första Kammaren, som önskat att chefens löneförmåner måtte sättas 500 kronor högre än Stats-Utskottet föreslagit. Vid sådant förhållande är det rätt ledsamt, att min aktade vän på dalabänken icke skall känna sig belåten med Stats-Utskottets förslag. Det är dock med afseende på de af honom berörde tjänstemän uppgjort i enlighet med löneregreringskommitténs förslag. Jag vet visserligen, att den ärade representanten var reservant mot löneregreringskommitténs förslag; men Utskottet ansåg sig böra ställa sitt förslag emellan de båda olika meningar, som inom Utskottet gjorde sig gällande, och Utskottet ansåg sig derföre stå på den säkraste basis, då Utskottet, med afseende på tjänsternas antal i första och andra lönegraden, antingen de skulle vara 3 i andra graden och 2 i första graden eller 2 i andra graden och 3 i första graden, ställde sig på löneregreringskommitténs ståndpunkt. Den ärade talaren ville hafva en af de tre tjänsterna i andra lönegraden nedflyttad till den första. Men enligt Utskottets förslag skulle i sjelfva verket icke komma att finnas flere än två tjänster i andra graden. Sekreteraren, som äfven uppförts i andra lönegraden, skall nemligen vara chefens vikarie i händelse af behof. Frånser man från honom, som till följd häraf befinner sig i en säregen ställning, skall således inom verket icke finnas flere än två tjänstemän i hvardera lönegraden.

Hvad beträffar den nedsättning af 500 kronor på chefens aflöning, som Utskottet tillstyrkt, ber jag få försäkra, att detta icke skett i följd af något underskattande af den nuvarande chefens stora egenskaper och förtjenster om svenska statistiken; dessa äro så kända och erkända, att de äro öfver mitt beröm. Men Utskottet har icke ansett sig böra eller kunna se sakerna ur annan synpunkt än den jag nu flera gånger frambållit. Utskottet har velat sammansluta sig omkring ett förmedlingsförslag, om hvilket jag hoppas att de flesta rösterna jemväl inom Kammaren skola förena sig, så att vi kunna få denna löneregrering fastställd. Det skäl, som man inom Utskottet i fråga om chefens lön särskildt anfört, är att, då chefen för Landtmäteristyrelsen icke fått mera än 7,000 kronor, man icke ansett sig böra föreslå den nu ifrågavarande chefens lön till högre belopp.

Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Biesert: Vid regleringen af tjänstemännens löner i de embetsverk, som ännu icke blifvit omorganiserade, anser jag man bör följa den princip, Herr Liss Olof Larsson nyss uttalat. Det skulle nemligen vara en orättvisa och obillighet att vid bestämmandet af deras löner följa en annan princip än man hittills gjort. Skulle man bestämma deras löner lägre än för de redan reglerade embetsverken skett, skulle detta dessutom icke lända dessa ännu oreglerade embetsverk till fördel, ty det är ju helt naturligt, att de bästa förmågorna och de bästa krafterna ibland tjänstemännen derstädes då skulle söka sig derifrån till de andra bättre aflönade. Äfven ligger det, enligt min åsigt, vigt derpå, att staten vid bestämmandet af tjänstemäns löner

tillser, att beloppen sättas så höga, att tjänstemännen utan ekonomiska bekymmer kunna lefva på dem och icke blifva hänvisade att för sin bergning söka skaffa sig biförtjenster, som lätteligen kunna blifva hufvudsak, under det att den egentliga tjänsten skötes såsom bisak.

*Ang. ny löne-
stat för Sta-
tistiska cen-
tralbyrån.*

(Forts.)

På dessa skäl anhåller jag om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Hedin: Herr Talman! Det gläder mig i sanning att från den ärade vice Ordföranden i Stats-Utskottet hafva hört ett oförbehållsamt erkännande af de lysande förtjänsterna hos den embetsman, hvilken under en lång följd af år såsom chef för Statistiska byrån verkat till gagn och heder för fäderneslandet. Jag påstår ej därför, att Stats-Utskottet med hänsyn till honom, den nuvarande innehafvaren af chefskapet för Statistiska centralbyrån, bort tillstyrka ett högre lönebelopp. Men i egenskap af ledamot i löneregreringskomitén var han skyldig att taga hänsyn till sina efterträdare på den post han bekläder; ty äfven om han på grund af särskilda omständigheter kunde finna sig belåten med den mindre lönen, var det ej sagdt, att så äfven allt framgent skulle blifva förhållandet.

Den ärade vice Ordföranden anförde som skäl för Utskottets tillstyrkande af det lägre lönebeloppet, att Utskottet svårigen kunnat sätta lönen annorlunda, då man för chefen i Landtmäteristyrelsen fastställt lönen till 7,000 kronor. I motsats mot den ärade vice Ordföranden vågar jag dock vidhålla den åsigten, att Utskottet bättre skulle hafva vidhållit konsekvensens lagar och den vid löneregreringarna hittills följda princip, om Utskottet föreslagit lönen till det belopp Kongl. Maj:ts äskat. Riksdagen har ju fastställt lönen för chefen i Riksarkivet till 7,500 kronor. Och ser man på, vare sig de vetenskapliga anspråk, som måste ställas på chefen för en sådan institution som Statistiska Centralbyrån eller på omfånget, vigten och ansvarsfullheten af de arbeten, som skola utföras dels af honom sjelf, dels under hans omedelbara ledning eller på detta verks ställning inom administrationen och chefens deraf följande skyldighet att representera, så finner jag häri dels lika stor och i visst afseende möjligen till och med större anledning att sätta hans lön till 7,500 kronor än i fråga om chefen för Riksarkivet.

Då emellertid chefen för Civil-departementet icke ansett lämpligt att vidhålla Kongl. Maj:ts proposition i denna del, inskränker jag mig till att på detta sätt till protokollet uttala min mening att Kongl. Maj:ts proposition i denna del, äfven i fråga om sekreteraren, hade varit att föredraga framför Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad; och blef, sedan propositioner gifvits å de yrkanden som förekommit, Utskottets hemställan i oförändradt skick af Kammarerna bifallen.

Mom b.

Bifölls.

Punkterna 4—7.

Blefvo jemväl bifallna.

Om anslag till
aflöning åt
två stadsfog-
dar i Stock-
holm.

Punkten 8.

Utskottet hade föreslagit,

att det af Kongl. Maj:t till aflöning åt två stadsfogdar i Stockholm för år 1880 äskade extra anslag 8,000 kronor icke måtte af Riksdagen beviljas.

Enligt anteckning å utlåtandet, var reservation vid förevarande punkt inom Utskottet anmäld af Herrar Grefve *C. Beck-Friis*, *L. Nordenfelt*, *R. Montgomery Cederhielm*, Grefve *G. Sparre*, *F. Hederstjerna*, Grefve *S. Lagerberg*, *G. de Maré*, *R. von Kræmer*, Friherre *C. Hochschild*, *F. von Strokirch* och Grefve *K. Posse*, hvilka velat, att Utskottets hemställan skulle på följande sätt affattas:

»att Riksdagen må på extra stat för år 1880 bevilja 8,000 kronor, att ställas till Kongl. Maj:ts förfogande för upprätthållande under samma år af exekutionsväsendet i Stockholm; under anhållan tillika, det täcktes Kongl. Maj:t innan nästa riksdag låta verkställa en fullständig utredning, huruvida icke Stockholms stad kunde, i likhet med rikets öfriga städer, vara skyldig att med sina egna medel vidkännas utgifterna för exekutionsväsendet».

Sedan Utskottets förslag blifvit uppläst, begärdes ordet af

Chefen för Kongl. Civil-departementet, Herr Statsrådet *Thyselius*, som yttrade: I de handlingar, som äro bifogade Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, är omförmäldt, hurusom Rikets Ständer i underdånig skrifvelse den 6 Februari 1858 i anledning af väckt fråga om förhöjning i anslaget till Öfverståthållare-embetets Kansli yttrat, bland annat, att »det visserligen åläge städerna i allmänhet att bestrida de kostnader, som med exekutionsväsendet derstädes vore förenade, men att, då Stockholms stad vore att betrakta såsom ett särskildt län och aflöningen för den hos dess öfverstyrelse anställda personal dittills städe blifvit af statsmedel bekostad, Rikets Ständer funnit något tvifvel icke böra uppstå om statens åliggande att, derest aflöningen befunnas otillräcklig, ytterligare anslå de medel, som till densammas förbättrande erfordrades». Riksdagen har således vid detta tillfälle så oförtydbart, som det låter sig göra, erkänt och medgifvit att aflönandet af personer, som med exekutionsväsendet i Stockholm hafva befattning, är ett statens åliggande, och Riksdagen har dessutom vid flera tillfällen efteråt till de förut lemnade anslagen beviljat dyrtidstillägg. Det var således icke annat än en konsekvens af redan fattade beslut, hvarvid jag hade föreställt mig att man hade att trygga sig, då Kongl. Maj:t för det löpande året anvisade och för nästkommande år begärde medel för dessa begge stadsfogdars aflöning. Kongl. Maj:t har härvid icke tänkt, att sådant enskildt anslag äfven för framtiden skulle vara ovillkorligen af nöden. Det är nemligen fråga om en reorganisation af Öfverståthållare-embetet, och genom denna reorganisation, som torde föranleda dertill, att någon nu befintlig befattning varder indragen, skulle det möjligen kunna hända, att medel för ifrågavarande ändamål kunde

vinnas. Den fråga om lönereglering, som sålunda är under behandling, är dock icke så utredd, att den nu kunnat blifva föremål för slutligt afgörande.

Ehuru af handlingarna och af hvad som förut uti detta hänseende förekommit, mig synes ådagalagdt, att kostnaderna för exekutionsväsendet i Stockholm böra bestridas af staten, torde likväl vara ändamålsenligt att förhållandet med denna sak blir närmare bestämdt, än det för närvarande är; och, på det att detta må kunna ske, har också Första Kammaren för sin del, på samma gång som den för nästkommande år beviljade det begärda anslaget, 8,000 kronor, beslutat att till Kongl. Maj:t aflåta en underdånig skrifvelse med begäran om en närmare utredning af saken för framtiden. Jag hemställer, huruvida icke äfven denna Kammare skulle finna lämpligt att fatta ett dylikt beslut och emellertid taga i betraktande, att Stockholms stad hyser inom sitt område en befolkning, lika stor som befolkningen inom flera af rikets län, äfvensom att i dessa staten aflönar de tjenstenän, som hafva att med exekutionsväsendet taga befattning.

Herr Granlund: Den nya utsökningslagen bestämmer, såsom vi veta, att i hvarje stad skall finnas en stadsfogde, som, i likhet med kronofogdarne på landet, skall vara utnämningsman i staden. I de mindre städer, der stadsfogdar förut funnits, hafva dessa merendels varit personer, hvilka nästan betraktats såsom exekutionsbetjenter och haft ganska obetydliga löner. Men derigenom att numera åtskilliga kompetensvilkor för stadsfogdarne äro stadgade, såsom att de skola vara behöriga att söka kronofogdeplatser, att hafva genomgått ett högre läroverk eller förut tjenstgjort vid exekutionsverk m. m., har följden blifvit, att högre löner måst för dem bestämmas, då i sammanhang dermed föreskrifvits, att dessa löner skola af Kongl. Maj:t godkännas. Detta har blifvit ganska kämbart för städerna och i synnerhet för de mindre; ty det är klart och tydligt, att, om man tager hänsyn till nyssnämnda förhållanden, stadsfogdelönerne numera icke kunna sättas så lågt som förut, och många af de mindre städerna hafva derfor måst hos Kongl. Maj:t söka anstånd med stadsfogdes tillsättande. Genom att bifalla Kongl. Maj:ts proposition, skulle således det besynnerliga inträffa, att Stockholms stad blefve den enda, hvars stadsfogdar aflönades af staten, under det alla andra städer skulle nödgas bidraga till aflönandet af icke blott utnämningsmännen på landet, utan äfven af stadsfogdarne i Stockholm samt dessutom sjelfva aflöna sina stadsfogdar. Det är ock förut bestämdt, att kronans inkomster i städerna skola uppbäras af stadskassörerne. Men äfven dessa aflönas af städerna utan ringaste bidrag dertill af staten. Jag kan således icke finna, att det skulle ligga någon rättvisa uti att stadsfogdarne i Stockholm finge sin aflöning af staten, under det alla andra stadsfogdar aflönas af städerna.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Rubenson: Det är visserligen icke skäl att i en fråga, som denna, upptaga Kammarens tid. Dess utgång är afgjord, och hvad som från denna bänk kan sägas, kommer naturligtvis icke att

*Om anslag till
aflöning åt
två stadsfog-
dar i Stock-
holm.*

(Forts.)

Om anslag till
aflöning åt
två stadsfog-
dar i Stock-
holm.

(Forts.)

inverka på saken. Jag skall därför icke inlåta mig på något slags vidlyftig deduktion i frågan, ej heller skall jag kritisera Utskottets utlåtande och de motiv, som anförts för detsamma, oaktadt jag visserligen skulle kunna vara frestad dertill på grund af deras beskaffenhet. Jag skall blott, med anledning af de anmärkningar, som kommo från en talare här midt öfver, be att få förklara, att frågan, huruvida det är rättvist eller icke rättvist att Stockholm icke i likhet med de öfriga städerna sjelf bekostar sitt exekutionsväsende, icke är så klar, som han tycktes föreställa sig. Ty först och främst eger det förhållande rum, att Stockholm, på samma gång som den är en stad, tillika utgör ett län; och, som bekant, är det kronan, som bekostar exekutionsväsendet vid länsstyrelserna. Dertill kommer, att städernas skyldighet att bekosta sina exekutionsverk beror helt enkelt derpå, att städerna af ålder, likasom äfven Stockholm, varit skyldiga att underhålla sina magistrater. Men af ålder har det också varit förhållandet, att, under det magistraterna i rikets öfriga städer varit under-exekutorer, så har något sådant åliggande aldrig tillhört magistraten i Stockholm, utan allt hvad till exekutionsväsendet hörer har der lydt under Öfverståthållareembetet. Detta förhållande hvilat således på historisk grund. Nu kan man väl, såsom Herr Granlund sagt, häruti finna en orättvisa, och jag vill till och med medgifva, att en sådan åsigt i viss mån i principen icke saknar skäl för sig. Men deraf följer icke, att det är rätt att vidtaga den åtgärd, som här blifvit föreslagen; ty saken är icke så alldeles enkel. Det sakförhållande, hvarom här är fråga, har likasom hvarje annat, som hvilat på historisk grund, djupa rötter, och en rubbning härutinnan skulle föra till konsekvenser, som Riksdagen kanske icke skulle vilja gå in på. Stockholms magistrats fritagande från all befattning med exekutionsväsendet, likasom Stockholms stads deraf följande frihet från bestridande af de här för erforderliga kostnader, leder nemligen sitt ursprung från 1672 års förordning om Stockholms stads styrelse. Men om man tager närmare kännedom om denna förordning, så skall man finna, att densamma äfven ålägger Stockholms stad en skyldighet, till hvilken ingen motsvarighet finnes inom rikets öfriga städer, ja, icke ens för någon enda kommun inom riket. Jag menar en del af fängvården inom Stockholm. I Stockholms stads ransakningsfängelse inhysas nemligen icke blott, såsom i häradsfängelserna och stadshäktena, de, som å orten skola undergå ransakning, utan derjemte ett ganska betydligt antal personer, hvilka skola undergå förvandlingsfängelse vid vatten och bröd. Och det är inga små kostnader, som Stockholms kommun för detta slag af fångar får vidkännas. Det befines nemligen, att af de 7,569 fångar, som under år 1877 inom hela riket frigifvits från fängelserna efter att hafva undergått förvandlingsstraff, icke mindre än 2,304 eller omkring 30 % undergått dylik bestraffning på Stockholms stads ransakningsfängelse, för hvilkas bestraffning Stockholms kommun sålunda fått vidkännas kostnaderna; och detta just till följd af samma förordning, på grund af hvilken staden är fri från skyldigheten att bestrida kostnaderna för exekutionsväsendet.

Jag har endast velat nämna detta för att visa, att, om Stockholms stad har några företrädesrättigheter framför öfriga städer, den äfven

har skyldigheter, som icke åligga någon annan stad eller kommun i riket.

*Om anslag till
aflöning åt
två stadsfog-
dar i Stock-
holm.*

(Forts.)

Herr Key: Jag vill visserligen icke bestrida, att Stockholms stad kan hafva skyldigheter, som icke åligga rikets öfriga städer; men, om man skulle göra upp en räkning i detta afseende. så är jag oviss om det icke skulle befinnas, att Stockholms stad äfven eger företrädesrättigheter långt framför öfriga städer. Jag kan visserligen icke ingå i någon utredning af detta förhållande; en sådan skulle dessutom blifva alltför vidlyftig och föra för mycket på sidan om ämnet. Men det torde dock få anses icke så alldeles ur vägen, att frågan här i viss mån bringas på tal. Ty, som vi veta, har Första Kammaren redan bifallit Kongl. Maj:ts proposition om ett anslag af 8,000 kronor för ifrågavarande ändamål, och om nu denna Kammare bifaller Utskottets förslag, så kommer frågan att blifva föremål för gemensam votering. Jag ber derföre att, till hvad Utskottet redan i saken anført, få tillägga följande.

Vid 1866 års riksdag hade Kongl. Maj:t, på sätt Utskottet ofvan omförmält, gjort framställning om anvisande af arfvoden dels till belopp af 3,000 kronor, åt en tjänsteman, som under benämning exekutionskommissarie eller stadsfogde skulle biträda såsom underexekutor i Stockholm, dels för ett tjänstebitråde åt honom 1,000 kronor. Öfverståthållarembetet hade då, likasom nu, såsom skäl för beviljande af dessa anslag åberopat den olika ställning, som hufvudstaden i afseende å exekutionsväsendet förmenades intaga gent emot rikets öfriga städer och hvilken mera vore jemförlig med länens. Emellertid ville Riksdagen icke heller då höra på det örat, utan yttrade i sin underdåniga skrifvelse följande: »Då emellertid det i allmänhet tillkommer städerna sjelfva att bestrida de kostnader, som med exekutionsväsendet derstädes äro förenade, hafva Rikets Ständer, med hänsigt för öfrigt till det angifna inskränkta ändamålet med anställandet af ifrågavarande tjänsteman jemte biträde, ansett något bidrag från statens sida för detsamma icke böra ifrågakomma; hvadan Rikets Ständer ansett sig ej kunna bifalla hvad Eders Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit». Detta yttrande återfinner den värde talaren på stockholmsbänken, som jag nu hör ånyo begärde ordet, i Expeditions-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 76 pag. 5.

Jag erkänner, att jag icke haft tillfälle att genomgå samtliga riksständens protokoll i frågan vid nämnde riksdag; dock har jag tagit del af ridderskapets och adelns protokoll.

Jag har der funnit ett anförande af en man, hvars namn är oss alla väl bekant, nemligen Fähræus — jag vet visserligen icke nu för tillfället hvilkendera af de berömda tvillingbröderna det var, men någondera af dem var det, ty det fans inga andra adelsmän med det namnet på den tiden. Den 14 April 1866 yttrade »Herr Fähræus» på Riddarhuset: »Visserligen är Stockholms stads öfverstyrelse hufvudsakligen att anse såsom en länsstyrelse, men till öfverstyrelsen kan stadsfogden icke vara att hänföra. Likasom Öfverståthållarembetet i Stockholm är äfven magistraten i Göteborg öfverexekutor för staden, men både denne och underexekutor aflönas ur stadens kassa. Men

Om anslag till
aflöning åt
två stadsfog-
dar i Stock-
holm.
(Forts.)

det, som hufvudsakligen bör verka på frågans bedömning är den omständighet, att det är i sjelfva verket samma befattning, hvilken hädanefter skulle tillhöra stadsfogden som förut tillhört särskilde exekutionsbetjenter, och då dessa varit af staden aflönade, så är det väl ostridigt att aflöningskostnaden icke rimligtvis kan öfverflyttas på staten endast derföre, att innehafvaren af tjänstebefattningen bör, i ändamål att dertill erhålla personer af något mera bildning, tilläggas en högre tjänstegrad».

Jag finner detta yttrande ännu vara fullt tillämpligt på nuvarande förhållande, hvilket ju endast är ett upprepande af hvad som då yrkades. Och detta gifver mig ytterligare stöd för min anhallan om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Rubenson: I olikhet med den föregående talaren är jag af den öfvertygelsen — och jag tror att den är grundad på en noggrannare kännedom om förhållandena än den han varit i tillfälle förskaffa sig — att en vidräkning mellan Stockholms kommun och staten, hvarvid man skulle skilja på alla de utgifter, som rätteligen borde åligga staten och dit öfverflytta dem, men deremot till kommunen från staten öfverföra de skyldigheter, som äro af kommunal natur, icke skulle utfalla till statens fördel. Men det är icke skäl att här tvista om den saken, ty den fordrar en vidlyftig utredning, för att den, som icke förut känner förhållandena, må kunna bilda sig ett bestämt omdöme deri.

Jag har endast velat upplysa om att hvad Herr Key nyss uppläste icke är mig obekant — jag har samma ord här framför mina ögon, fast hemtade ur en annan handling, nemligen bilagan N:o 5, b) till Kongl. Maj:ts proposition om statsverkets tillstånd och behof; och detta är för mig en stor förmån, ty der har jag äfven Statskontorets yttrande om samma 1866 års Riksdags skrifvelse. Efter de af Herr Key nyss upplästa orden yttrar Statskontoret: »men i afseende på det förra af dessa skäl syntes så väl af uttrycken i Rikets Ständers skrifvelse, der det talas om bidrag från statens sida, som af den vid ärendets afgörande förda diskussion framgå, att man utgått från den origtiga förutsättningen, att exekutionsbetjeningen i Stockholm dittills af staden aflönats». — Således säger Statskontoret helt enkelt, att den förutsättning, som ligger till grund för nyss nämnda skrifvelse, nemligen att exekutionsbetjeningen i hufvudstaden aflönats af staden, är oriktig och att det är staten som aflönat denna betjening. Om nu, hvilket jag icke kunde bestämt uppfatta vid uppläsningen, den af Herr Key omnämnde representanten hos ridderskapet och adeln yttrat, att exekutionsbetjeningen i Stockholm aflönats af kommunen, har således äfven han begått samma misstag som 1866 års Riksdag.

Herr Key: Utan att inlåta mig på frågan om hvilkens vitsord är störst, Statskontorets eller Riksdagens, måste jag dock för egen del gifva det senare företrädet, då till grund derför ju ligger ett Riksdagens beslut. Statskontoret yttrar, att det af diskussionen i frågan vid Riksdagen »framgår», att Riksdagen icke haft reda på förhållandet — och Statskontoret kan möjligen hafva rätt. Men säkert är, att

ett *Riksdagens beslut* i saken finnes; och *detta* måste jag för min del sätta öfver Statskontorets resonnement, dess subjektiva åsigt om hvad som kan *slutas* af den beslutet föregående *diskussionen*. Jag har redan anfört ett yttrande i saken af en dåvarande högt ansedd ledamot af ridderskapet och adeln; och detta är fullkomligt till stöd för Riksdagens åsigt då och Stats-Utskottets nu.

Om anslag till aflöning åt två stadsfogdar i Stockholm.
(Forts.)

Jag anhåller fortfarande om bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Hörnfeldt: Det var egentligen den omständigheten, att man här dels tyckts vilja fästa Kammarens uppmärksamhet på hvad Riksdagen förut i dylika frågor fattat för beslut, och dels åberopat Statskontorets yttrande i frågan, hvaraf skulle framgå, att staten vore skyldig att aflöna nu ifrågavarande tjänstemän, som föranledt mig att begära ordet.

För det första ber jag få erinra, att, då dessa tjänstebefattningar äro alldeles nya, Statskontoret icke gerna nu kunnat hafva något omdöme att med afseende på dem afgifva. Jag styrkes så mycket mera häri, som jag här har framför mig en af Kongl. Maj:t utfärdad förordning af den 12 Juli 1878 angående stadsfogdes tillsättande. Jag skall derur uppläsa ett par paragrafer. § 2 säger: »Då stadsfogde skall tillsättas, låte i Stockholm Öfverståhållare-embetet och i öfriga städer Magistraten kungörelse derom 3 gånger i allmänna tidningarna införas; och eger sökande att, inom trettio dagar från det kungörelsen första gången varit i tidningarna införd, sin ansökning till vederbörande ingifva eller till posten insända». I § 5 heter det: »Beslut om stadsfogdes lön skall, på sätt i fråga om lönerna till städernas magistrater eger rum, vår pröfning underställas». Häraf synes, att stadsfogdarne icke tillsättas af Kongl. Maj:t, utan af Öfverståhållare-embetet i Stockholm och af magistraten i rikets öfriga städer. Då de sålunda är stadens tjänstemän, bör det ock vara stadens skyldighet att aflöna dem.

På grund af det anförda yrkar jag för min del bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Adlercreutz: Det är väl alldeles ostridigt att de nu ifrågavarande nya stadsfogdebefattningarna tillhöra exekutionsverket i Stockholm. Lika obestridligt lärer väl också vara, att detta verk allt hitills bekostats af staten, men ej af staden. Vid sådant förhållande synes mig den reservation mot Utskottets hemställan, som antagits af Första Kammaren, hafva skäl för sig, då den ju endast går ut derpå, att det nuvarande tillståndet skall bibehållas oförändradt för ett år, till dess undersökning och utredning af de förhållanden, hvilka på frågans slutliga afgörande kunna inverka, hunnit verkställas. Mot den siste ärade talarens resonnement nödgas jag göra den erinran, att icke kan man säga, att de tjänster, hvilkas innehafvare nämnas af Konungens Befallningshafvande, därför icke skulle vara statens. Snarare förhåller det sig alldeles tvärtom; Konungens Befallningshafvande utnämner t. ex. länsmännen; men icke dess mindre äro länsmännen statens tjänstemän, icke länens. På samma sätt lärer det väl ock förhålla sig med de nu ifrågavarande tjänstemännen. Den omständig-

*Om anslag till
aflöning åt
två stadsfog-
dar i Stock-
holm.* heten, att Öfverståthållare-embetet i Stockholm, hvilket embete ju motsvarar Konungens Befallningshafvande i länen, utnämmer en tjänsteman, utgör efter min åsigt snarare ett bevis derför, att denne tjänsteman icke är stadens, utan statens tjänsteman.

(Forts.)

Utan att vilja med det nu i korthet sagda i någon mån inverka i förväg på frågans slutliga afgörande, anser jag således rättast att nu lemna den in statu quo, hvilket sker genom antagande af Första Kammarens beslut, till hvilket jag sålunda för min del påyrkar bifall.

Herr Statsrådet Thyselius: Jag har begärt ordet endast och allenast för att upplysa derom, att aflöningen till exekutionsbetjeningen i Stockholm utgår af statens och icke af stadens medel, samt att de göromål, hvilka skulle öfverflyttas till och öfvertagas af stadsfogdarne, äro af den beskaffenhet, att de nu till största delen bestridas af exekutionsbetjeningen.

Herr Key: Blott några ord till bemötande af den ärade Malmörepresentantens yttrande! Han anförde som exempel att, fastän länsmännen tillsättas af Konungens Befallningshafvande, äro de likväl statens tjänstemän; och på grund deraf skulle stadsfogdarne, ehuru icke utnämnde af Kongl. Maj:t, också kunna i viss mån betraktas såsom statens tjänstemän. — Jag tror att detta skulle vara den logiska slutföljden af hans deduktion. Jag ber då blott få erinra, att länsmännens löner bestämmas af staten — Riksdagen har ju nyligen reglerat dem — men i den förordning, som Herr Hörnfeldt åberopade, står i 5:e paragrafen: »beslut om stadsfogdes lön skall, på sätt i fråga om lönerna till städernas magistrater eger rum, vår pröfning underställas». Det beror således på magistraten i städerna att bestämma större eller mindre lön för stadsfogdarne; och dertill behöfves blott Kongl. Maj:ts sanktion. Men då Riksdagen således icke bestämmer deras löner, kan jag icke heller förstå att dessa stadsfogdar kunna ställas i paritet med länsmännen.

För öfrigt vill jag blott tillägga, att den af Första Kammaren antagna reservationen bifölls med den klena öfvervigtigen af 14 rösters pluralitet, ett förhållande som ej torde vara utan all betydelse.

Herr Clairfelt: Det är mig icke obekant, att staten hittills bekostat exekutionsverket i Stockholm äfvensom aflönat de lägre exekutionsbetjenterna. Men deraf följer icke ovilkorligen, att, om nya tjänster inrättas, dessa ock skola af staten aflönas. Det ligger en viss billighet i att staten aflönar Öfverståthållare-embetet, som motsvarar Konungens Befallningshafvande i länen, men det måste också ligga någon billighet deri, att Stockholms stad aflönar sin lägre exekutionsbetjening, i likhet med hvad förhållandet är i rikets öfriga städer. Den omständigheten, att den nya förordningen angående stadsfogdes tillsättande stadgar, att Öfverståthållare-embetet i Stockholm skall utnämna stadsfogde, tror jag icke heller kan leda till den slutsats, som Herr Adlercreutz drog deraf, eller att stadsfogdarne skulle komma i paritet med länsmännen; ty Öfverståthållare-embetet i Stockholm motsvarar i detta fall magistraten i rikets öfriga städer. Men de af magi-

straten utnämnde tjenstemännen hafva aldrig blifvit aflönade af staten; och således böra väl icke heller de stadsfogdar, som af Öfverståthållare-embetet i Stockholm utnämnas, erhålla sin aflöning af staten.

*Om anslag till
aflöning åt
två stadsfog-
dar i Stock-
holm.*

I likhet med flere föregående talare anser jag billighet och rättvisa kräfva, att Stockholms stad får vidkännas aflöningen af nu ifrågasvarande tjenstemän, och yrkar således bifall till Utskottets hemställan.

(Forts.)

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Punkten 9.

Bifölls.

Punkten 10.

Mom. a.

I anledning af Kongl. Maj:ts framställning derom att, på det Kongl. Maj:t måtte komma i tillfälle lämpligen förhöja lönerna för de svagast aflönade landtränmästarne, till Kongl. Maj:ts förfogande på extra stat för år 1880 måtte anvisas 10,200 kronor, hade Utskottet tillstyrkt,

*Om löneför-
bättring för
vissa land-
tränmästarne.*

att det till höjande af lönerna för de svagast aflönade landtränmästarne äskade extra anslag icke måtte af Riksdagen beviljas.

Herr Helander anförde: Så vidt jag kan förstå, måtte något missförstånd ligga till grund för afstyrkandet i denna punkt. Kongl. Maj:t har begärt 10,200 kronor för de svagast aflönade landtränmästarne. I anledning deraf upplyser Utskottet, att under år 1874, det första för hvilket löneförbättring ifrågakom, till landtränmästarne utanordnades 34,000 och några hundra kronor, såsom provision på försäljning af stämpelpapper. Då nu, under år 1877, denna provision stigit till ett belopp af omkring 45,000 kronor, eller med en summa något högre än Kongl. Maj:t begärt, så finner Utskottet detta vara giltigt skäl för propositionens afstyrkande. Men, är man då verkligen säker på att nyss omnämnda förhöjning i stämpelpappersprovisionen verkligen kommit just de svagast aflönade landtränmästarne till godo, eller är det icke fastmera sannolikt, att de bland desse tjenstemän, hvilka förut haft högre inkomster än de öfrige, genom den förhöjda inkomsten af stämpelpappersförsäljningen, fått ökade inkomster, hvarigenom skillnaden i löneförmåner landtränmästarne emellan blifvit än större än tillförene? Detta finner jag vara påtagligt och att således samma behof af förhöjning för en del landtränmästarne kvarstår såsom förut. Såsom exempel härupå vill jag upplysa derom, att, inom det län jag tillhör, landtränmästarne icke omedelbart har befattning med stämpelpappersförsäljningen, utan är denna uppdragen åt tolf andra personer inom spridda delar af länet. Visserligen känner jag icke, om han tillhör de svagast aflönade eller ej, men sannolikt synes det mig åtminstone vara, att antingen stämpelpappersprovisionen blifvit höjd

Om löneförbättring för vissa landtränmästare. i senare åren eller icke, detta ej inverkar på hans inkomster af tjänsten.

(Forts.) Enligt hvad för mig är berättadt, skulle Första Kammaren i detta ärende hafva fattat det, såsom mig synes, förståndiga beslut, att bifalla Kongl. Maj:ts framställning med det vilkor, att ingen landtränmästare, som redan har 4,500 kronor i sammanlagda inkomster, skulle komma i åtnjutande utaf någon del af anslaget. Förutsatt att det i verkligheten förhåller sig så som nu uppgifvits, hemställer jag att, med afslag å Utskottets förslag, Kammaren måtte godkänna Medkammarens beslut i frågan.

Sedan härefter utdrag af Första Kammarens protokoll, upptagande dess beslut i förevarande ämne, blifvit inför Kammaren uppläst, lemnades ordet på begäran till

Chefen för Kongl. Civil-departementet, Herr Statsrådet Thyselius, som yttrade: Vid 1874 års riksdag förekom frågan att för de svagast aflönade landsstatstjenstemännen bevilja lönetillökning genom så kallade dyrtidstillägg. I afseende å landtränmästarne uttalade Kongl. Maj:t då den äsigten, att desse tjänstemän borde i löneinkomst hafva att påräkna minst 4,500 kronor, likväl med undantag af landtränmästarne i de fyra minsta länen, för hvilka Kongl. Maj:t ansåg löneinkomsten kunna vara något lägre. Kongl. Maj:t begärde då af Riksdagen ett belopp, så afpassadt, att lönen skulle komma att gå upp till hvad Kongl. Maj:t i detta afseende ansåg nödigt. Denna summa utgjorde 14,800 kronor. Vid ärendets behandling ansåg Riksdagen också, att desse af Kongl. Maj:t omförmälda tränmästare — deras antal uppgick till 15 — borde erhålla tillökning i sina löneinkomster, men bestämde den på annat sätt än Kongl. Maj:t föreslagit eller så, att anslaget beräknades efter 600 kronor för hvar och en af de befattningar för hvilka tillökning var afsedd. Riksdagen beviljade således för detta ändamål ett anslag af 9,000 kronor. Sedermera har Riksdagen vid två särskilda tillfällen, efter vunnen upplysning derom, att två landtränmästares löneinkomster icke uppgingo till det belopp, som ansågs erforderligt, ökat ifrågavarande anslag med 1,200 kronor. Derigenom har uppkommit det belopp af 10,200 kronor, som för ifrågavarande ändamål under senare åren utgått och äfven för nästkommande år är af Kongl. Maj:t begärtd.

Såsom skäl för sin afstyrkande hemställan har Stats-Utskottet uppgifvit, att, enligt inhemtade underrättelser, landtränmästarnes extra inkomster sedan 1874 ökats med ett belopp, som något litet öfverstiger de af Kongl. Maj:t äskade 10,200 kronor. I anledning häraf ber jag att få anmärka, att det ingalunda blifvit ådagalagdt, huruvida denna tillökning uppkommit helt och hållet under de senaste åren. Och om så icke är förhållandet, så skulle genom en vägran af det begärda anslaget en minskning uti de inkomster, vissa landtränmästare senast uppburit, orsakas; och, ännu mera! Det är icke utredt, om och i hvad mån sportelinkomsterna må hafva ökats för de landtränmästare, hvilka haft del i dyrtidstillägget, och då det är tränmästarne i de största länen, åt hvilka tillskotten icke gifvits, är det att antaga, att det är just

dessa räntmästare, som af de tillökade sportelinkomsterna egentligen kommit i åtnjutande.

Hvad ifrågavarande lönebelopp 4,500 kronor angår, så ber jag att få återkalla i Kammarens minne, att det är samma belopp, som Riksdagen vid nyligen skedd reglering af kronofogdarnes löneförmåner tilllagt hvarje kronofogde, som tjenstgjort uti 10 år. Nu är förhållandet mellan landtränsmästare och kronofogdarne sådant, att de förre anses hafva en något högre stående befattning än de senare, tillkommande dem såsom kontrollanter öfver kronofogdarne uti allt hvad uppörden angår, och ofta sökas och erhållas landtränsmästare-tjenster af kronofogdar, som i sin tjenst ådagalagt synnerlig duglighet. Landtränsmästare äro uppördsmän i ordets vidsträckta bemärkelse; och de äro, till följd af sin befattning, förpligtade att hafva sin bostad uti residensstaden, der lefnadskostnaden vanligtvis är större än annorstädes inom länet. Således synes mig all billighet tala för att deras lön icke bör sättas lägre än 4,500 kronor.

Jag skulle vilja tillägga ännu ett skäl och det är att ehuru frågan om reglering af landtränsmästare- och härads-skrifvarebefattningarna icke kunnat beslutas samtidigt med de öfriga landtstatstjänsterna, all anledning är att antaga, att förslag till en sådan reglering skall kunna framläggas för näst härefter sammanträdande Riksdag och att vid sådant förhållande skäl icke torde saknas att för ännu ett år anvisa de af Kongl. Maj:t äskade medlen, hvarvid likväl skulle kunna fästas det vilkor som Första Kammaren för sin del redan beslutit, nemligen att vid anslagets fördelning skulle iakttagas att ingen räntmästare komme i åtnjutande af högre löneinkomst än 4,500 kronor, sporterna deri inberäknade.

Herr Hörnfeldt: Hufvudsakligaste anledningen hvarför Stats-Utskottet här gjort ett undantag från den regel det i fråga om dyrtidstillägg hittills följt, framgår af den motivering Utskottet för sin afstyrkande hemställan använt, men Utskottets ledamöter hafva, hvar i sin ort, gjort sig underrättade om, att ifrågavarande tjänster äro temligen makliga och att det hörde till undantagen att räntmästare icke jemte sin tjenst hade andra uppdrag, af hvilka de hade betydliga inkomster. Under sådana förhållanden ansåg Utskottet sig icke behöfva tillstyrka löneförhöjning åt desse tjenstemän, som i förhållande till det arbete tjensten kräfde äro temligen väl aflönade.

Det har visserligen blifvit sagdt af en talare på nyköpingsbanken, Herr Helander, att inom det län han tillhörde räntmästaren icke omhänderhade stämpelpappersförsäljningen, utan att denna öfverlemnats åt 12 andra personer, samt att vid sådant förhållande räntmästaren icke heller uppbur någon provision å influtna stämpelpappersmedel. Detta synes mig besynnerligt, ty jag föreställer mig att stämpelpappersförsäljarne icke taga sina kartor direkt från Statskontoret, utan requirera dem å ränteriet, och då komma ju i allt fall en del af försäljningsprovisionen räntmästaren till godo.

Herr Civilministern yttrade, att man borde biträda Första Kammarens beslut att bevilja dyrtidstillägg åt de landtränsmästare, hvars löneinkomster icke uppginge till 4,500 kronor. Men med kändedom

Om löneför-
bättring för
vissa land-
räntmästare.
(Forts.)

om att landtränsmästarna nu hafva betydliga inkomster, som man icke så noga har reda på, synes mig Kammaren ej heller böra ingå härpå. Och skulle man vilja genomgå taxeringskomitéernas utlåtanden, skulle man icke finna det ovanligt, att landtränsmästare blifvit uppskattade till en årlig inkomst af 10,000 till 12,000 kronor.

Visserligen är det sant att, enligt Första Kammarens beslut, löne-tillägget skulle tillkomma endast de landtränsmästare, hvars inkomster icke uppginge till 4,500 kronor, men jag tror att med dessa tjänster är så litet arbete förenadt och att de i allmänhet redan äro så väl afhönade, att det icke kan vara skäl att tillägga dess innehafvare något dyrtidstillägg.

Dessa äro skälen, hvarföre jag inom Utskottet biträdt dess förslag, och jemväl skälen, hvarföre jag fortfarande till samma förslag yrkar bifall.

Herr Grefve Sparre: Den siste ärade talaren har redan medgifvit, att Stats-Utskottets förslag i denna punkt utgör ett undantag från den regel, Stats-Utskottet i allmänhet följt, d. v. s. att icke nedsätta de inkomster för tjänstemän, som en gång blifvit af Riksdagen beviljade. Stats-Utskottets förfarande i detta fall är väl också — det måste man medgifva — en högst ovanlig åtgärd.

Utskottet har grundat sitt afstyrkande derpå, att enligt gjorda beräkningar landtränsmästarnes provision å stämpelpappersmedlen skulle för dem ersätta dyrtidstillägget. Den siste talaren yttrade, att en uppgift, som under diskussionen meddelats af en talare å södermanlands-bänken, derom, att i vissa län sådan förökad provision icke kommer landtränsmästarna till godo, skulle vara oriktig. Jag kan dock intyga att uppgiften var riktig, enär i vissa län, i synnerhet dem i grannskapet af Stockholm, requirera ganska ofta domhafvandena och andra, som behöfva stämpelpapper, sitt behof direkte från Stockholm, i stället för att vända sig till landtränseriet i länet, hvilket vore en omväg. Således få landtränsmästarna i dessa län ingen eller obetydlig provision af stämpelpappersmedlen; och ju lättare kommunikationerna till Stockholm blifva, desto mera begagnar man sig af den utvägen att derifrån requirera sitt behof af stämpelpapper.

Dessutom är det en annan omständighet, som gjort att landtränsmästarnes löneinkomster minskats. För hvarje år utbetalas numera från ränterierna direkte till de särskilda orterna stora belopp, hvilka förut från landtränserierna insändes till Statskontoret och derifrån utbetalades. Å hvad till Statskontoret insändes från ränterierna fingo landtränsmästarna beräkna provision eller s. k. remisslage, men genom att numera stora belopp utbetalas från ränterierna direkte till orterna, t. ex. till armén, har denna provision till stor del för räntmästarna upphört. Derigenom nedsätts år från år deras inkomster långt mera än de ökas genom någon förhöjning i provisionen å stämpelpapper. Jag vet särskildt att just på grund häraf räntmästarens i Upsala löneinkomster nedgått till icke fullt 3,000 kronor. Herrarne måste erkänna, att för en kassör, som har så stor uppbörd om hand som landtränsmästaren, är det något märkvärdigt att bestämma en så liten lön.

De, som hafva uppbörd om händer t. ex. vid jernvägsbolag och andra inrättningar, pläga ju i allmänhet förses med goda löner.

Om man också vill nedsätta arvodet för andra tjänstemän, bör man dock icke nedsätta det för dem, som hafva uppbörd om hand, så lågt, att de derigenom snart sagdt frestas att blifva långfingrade. Ty frestelsen dertill är för stor för dem, som svälta och hafva stora medel om hand. Vilja vi derföre hafva redbara uppbördsmän och förekomma frestelsen till oärlighet, låtom oss då icke nedsätta lönerna till den grad, att frestelsen blir dem för stark. Det finnes knappt något grosshandelskontor vare sig i Stockholm eller annorstädes, der medel gå genom en kassörs hand, der denne har mindre än 4,000 kronor i lön; man vågar i sitt eget intresse icke utsätta honom för den frestelse, som skulle blifva följden af en otillräcklig aflöning.

Då nu, efter hvad Chefen för Civildepartementet upplyst, Första Kammarens beslut är sådant, att denna föreslagna löneförbättringen icke skall komma någon landtränmästare till godo, hvilken inkomster gå öfver 4,500 kronor, synas mig äfven de, som hysa de aldra strängaste hushållningsprinciper, icke böra tveka att lemna en uppbördsman med så stor uppbörd som landtränmästarne mindre än detta belopp, som är oundgängligen nödvändigt för deras existens, synnerligast då, såsom jag redan nämnt, tränmästare finnas, hvilkas inkomster äfven med den högre afgiften för stämpelpapper icke uppgå till 3,000 kronor. Jag förmodar, att Kammaren i allmänhet hyser någon tvekan att taga ifrån tjänstemän de inkomster, som staten en gång gifvit dem. Litet hvar som har en enskild tjenare drar sig ju för att taga från honom den inkomst, som han redan gifvit honom. Minskningen i lefnadskostnader under nuvarande svåra tider, så känbara i synnerhet för dem som ligga i affärer, är ej heller ett skäl af beskaffenhet, att icke en person i en tränmästares ställning det oaktadt för sitt och de sinas underhåll väl behöfver det nu ifrågasatta beloppet, 4,500 kronor.

Jag instämmer således med dem som yrkat proposition på bifall till Första Kammarens beslut i frågan.

Herr Hellgrén: Icke af samma skäl som Herr Grefve Sparre anført, nemligen att man skulle gifva landtränmästarne högre aflöning för att de icke skulle blifva långfingrade, utan derför att jag anser att de böra hafva en lön, som motsvarar den ställning de innehafva, instämmer jag med dem som yrkat bifall till Första Kammarens beslut.

Herr Bäckström: Vid talet om landtränmästarne föll mig i minnet att, då jag för några år sedan resonerade med en landskamrerare om desse tjänstemän, han sade, att han ansåge dem vara alldeles obehöfliga, emedan landskamreraren är ansvarig för deras arbete i allmänhet. Och han tillade, att om han såsom landskamrerare skulle få aflöning för ett skrivarebiträde, så skulle han gerna åtaga sig att förrätta äfven landtränmästaretjänst.

Jag yrkar bifall till Stats-Ütskottets hemställan.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner

Om löneförbättring för vissa landtränmästare.
(Forts.)

Om löneför-
bättring för
vissa land-
räntmästare.
(Forts.)

dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på yrkandet att Kam-
maren måtte, med afslag å nämnda hemställan, biträda Medkammarens
i ämnet fattade beslut; och förklarade Herr Talmannen sig anse sva-
ren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Vo-
tering blef emellertid begärd samt företogs enligt en nu uppsatt och
af Kammaren godkänd så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 10:de punkten
mom. a) af Utlåtandet N:o 12,

röstar Ja;

Den det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan,
beslutat att, på det Kongl. Maj:t må komma i tillfälle höja lönerna
för de svagast aflönade räntmästare, dock att derigenom icke för nå-
gon inkomsten af tjensten, sportelinkomsterna deruti inberäknade, må
komma att öfverstiga 4,500 kronor, skall till Kongl. Maj:ts förfogande
på extra stat för år 1880 anvisas 10,200 kronor.

Omröstningen visade 102 ja mot 63 nej; hvadan Kammaren bi-
fallit Utskottets förslag.

Mom. b)

Blef äfvenledes bifallet.

Punkten 11:

Bifölles.

Punkten 12:

Lades till handlingarne.

Punkterna 13—16:

Bifölles.

Punkten 17:

I mom. a. hade Utskottet gjort följande hemställan:

»att Kongl. Maj:ts nädiga framställning om anvisande på extra
stat för år 1880 af 21,500 kronor till inköp af dragare och kor för
landbruksinstitutet vid Ultuna samt uppförande derstädes af en ny
magasinsbyggnad må endast på det sätt af Riksdagen bifallas, att för
nämnda år beviljas ett extra anslag af 14,000 kronor, hvilket uteslu-
tande får användas till inköp af nödige dragare och kor för ifråga-
varande landbruksinstitut.»

Om anslag
till Ultuna
landbruks-
institut.

Efter föredragning af detta moment, anförde

Herr Ljunggren: Ehuru jag för min del icke har något att anmärka mot Stats-Utskottets hemställan i nu förevarande moment, hvilket jag tvärtom finner i allo välbetänkt, hyser jag dock några betänkligheter, hufvudsakligen med afseende på frågans föregående behandling och den ringa betydelse som dervid fästats vid förslaget om institutets omorganisation. Af de handlingar i frågan, som delgifvits Riksdagen, framgår, att Kongl. Maj:t nedsatt en komité för undersökning af förvaltningen och hushållningen vid Ultuna landtbruksinstitut samt framställande af förslag till afhjelpande af de brister och olägenheter i ena eller andra hänseendet, hvilka, vid den sålunda anbefalda utredningen, kunde varda iakttagna. Denna komité, mot hvars sammansättning jag icke tror några anmärkningar kunna göras, vare sig beträffande ledamöternas sakkunskap eller sjelfständighet, har till Kongl. Maj:t inkommit med utlåtande, hvilket, efter mitt förmenande, är särdeles väl motiveradt och hvari frågan blifvit fullständigt utredd. Komitén har äfven framlagt ett förslag till afhjelpande af funna bristfälligheter, för hvilket den i mitt tycke bjudit ganska goda skäl. Stats-Utskottet har också gifvit berättigadt erkännande åt komiténs arbeten, då det å sidan 24 af detta utlåtande säger: »då Ultuna landtbruksinstituts behof af byggnader emellertid otvifvelaktigt är i väsentlig mån beroende af den omfattning, egendomens omorganisation kan erhålla, och det samband institutet dermed kommer att få, så vidt styrelsen och vården af egendom och institut skola vara förenade, en anordning, hvars lämplighet likväl torde böra ifrågasättas», etc. Utskottet har här, efter min uppfattning, träffat sjelfva kärnpunkten af frågan, jordbrukets skiljande från institutet.

Jag vill nu icke ingå på någon detaljerad granskning af de anmärkningar, som Ultuna landtbruksstyrelse och Landtbruksakademiens förvaltningskomité framställt mot komiterades påminnelser och förslag, utan ber jag endast få betrakta saken mera i allmänhet. De läroämnen, som eleverna vid Ultuna skola genomgå, äro följande, nemligen jordbrukslära, landtbrukets ekonomi, agrikulturkemi, oorganisk kemi m. m. laborationer, geologi, fysik, botanik, zoologi, fysiologi, veterinärkunskap med anatomi, husdjursskötsel, skogshushållning, trädgårdsskötsel, landtmåteri, linearteckning, byggnadskonst, bokhålleri och kameralistik. Jag vågar påstå, att om eleverna skola kunna, under sin tvååriga kurs, förskaffa sig någon verkligt lefvande och gedigen kunskap i samtliga dessa ämnen, får icke en enda timmas tid bortkastas på den så kallade praktiska undervisningen. Denna undervisnings värde och beskaffenhet, enligt Ultuna styrelses eget utlåtande, sidd. 78 och 79, tror jag icke heller för den praktiske jordbrukaren vara svårt att bedöma. Jag vill dock betona, att jag med hvad jag nu sagt och kommer att säga icke vill på något sätt underkänna värdet af den praktiska undervisningen för jordbrukarne, utan endast vill, att denna undervisning skall skiljas från landtbruksinstitutet och tillfälle lemnas eleverna, att på annat lämpligt håll inhemta densamma.

Skulle nu, på sätt komiterade föreslagit, institutet skiljas från jordbruket, så möter väl hvarken vid Almarp eller Ultuna svårighet

*Om anslag
till Ultuna
landtbruks-
institut.
(Forts.)*

Om anslag
till Ultuna
landbruks-
institut.
(Forts.)

för eleverna, att begagna det bredvid läroverket befintliga jordbruket, såsom en ganska nyttig åskådningsmateriel. Jemför man förhållandena hos oss härvidlag med dem i andra europeiska länder, så finner man, att endast Finland och Württemberg äro i det hänseendet jmförliga med Sverige. I Norge förekommer den olikheten, att undervisningen der är så ordnad i den högre landtbrukskursen, att eleverne der icke bibringas någon undervisning i det s. k. praktiska jordbruket, utan endast i det teoretiska. I Skottland är den teoretiska undervisningen förlagd till Edinburgh. Hvad England beträffar, så ber jag att särskildt få påpeka detta land, enär under diskussionen af denna fråga i Första Kammaren England lär hafva framhållits såsom ett mönster i detta hänseende, hvarefter vi borde rätta oss, emedan det skulle vara mycket praktiskt ordnad derstädes. Man har framhållit, att förhållandena der skulle ega fullkomlig likhet med våra. Detta är likväl ett misstag, ty om det än är sant, att Englands landbruksinstitut är förlagdt till jordegendomen Cirencester, hvarest finnes ett temligen stort jordbruk, så är likväl detta jordbruk utarrenderadt; och detta förändrar saken ganska mycket. I Frankrike är högsta undervisningen uti jordbruk förlagd till Paris. I Tyskland är förhållandet olika, måhända med undantag af Württemberg; landtbruksundervisningen är derstädes i de flesta staterna fördelad dels på universiteten och dels på särskilda institut, utan några dermed infimt förenade jordbruk. Hvad Tyskland angår, så vill jag be att få uppläsa ett yttrande, som förekommer uti en af föreståndaren vid landtbruksinstitutet i Proskau, regeringsrådet Settegast, för några år sedan utgifven afhandling. Det heter der: »till den önskvärda, ja, man kan väl säga den oundgängliga, utrustningen för en landtbrukshögskola, hör äfven en landtegendom. Detta ej så att förstå, som skulle afsigten dermed kunna vara, att genom densamma sätta eleverne in i jordbrukets praktik och deri undervisa dem. Detta har, efter Thaers grundläggande af Möglin, aldrig varit ändamålet med ett jordbruk vid en landtbrukshögskola, och kan förnuftigtvis heller aldrig varda det. Om likväl, trots all vederläggning i detta fall, tid efter annan upprepas ett påstående i motsatt syfte, och man vidhåller, att landtbrukshögskolorna skola meddela både teoretisk och praktisk undervisning, så måste antagas, att den, som påstår sådant, antingen alls icke känner bestående inrättningar eller ock måste hafva något intresse, att orätt framställa läroverkets ändamål». Vidare framhåller han den stora nytta, som både lärare och lärjungar kunna hemta af ett jordbruk, såsom åskådningsmateriel vid undervisningen. Då förhållandena äro sådana i utlandet, och — hvad vidare är att bemärka — vi årligen anslå stipendier åt personer, som önska studera jordbruket i nämnda länder, hafva vi väl i och med densamma erkänt fördelarne af dessa länders jordbruk och att den undervisning, som deri lemnas, är god. Då nu fråga tyckes allvarsamt vara å bane, att omorganisera våra landtbruksinstitut, torde det icke vara skäl att alldeles kasta å sido den erfarenhet, som står att hemta från främmande länder, utan anser jag, för min del, att man tvärtom bör noga taga reda på densamma. Med hvad jag nu yttrat har jag endast velat framhålla, att det väl icke kan vara skäl att a priori förkasta hvad komitén föreslagit, utan i stället underkasta det en grundligare

pröfning än som hittills kommit det till del. För öfrigt skulle det vara underligt, om hela resultatet af komiténs arbeten endast skulle hafva varit, att konstatera nyttan och nödvändigheten för jordbruket af att ega kor och dragare m. m.; ty dertill hade väl icke behöfts en så stor apparat som en komité.

Jag har emellertid icke något särskildt yrkande att framställa, utan instämmer, för min del, med Stats-Utskottet, då jag anser, att inga vidare anslag till Ultuna böra beviljas, utan i bestämdt sammanhang med ifrågasatt omorganisation af våra landtbruksinstitut.

Friherre Nordenfalk: Då frågan om en reorganisation af Ultuna landtbruksinstitut här kommit på tal, liksom den gjort i Första Kammarerna, der jag hade tillfälle att åhöra diskussionen rörande samma punkt, och der en talare, som tillika är ledamot af Stats-Utskottet, med anledning af de Utskottets ord, som den siste ärade talaren här uppläst, utvecklade den åsigten, att det vore bäst om landtbruksundervisningen skildes från Ultuna och förlades till tekniska högskolan eller till Upsala, så må jag säga, att jag icke vill, att ett sådant yttrande skall hafva blifvit uttaladt utan gensägelse. Det synes mig, som om det vid en blifvande omorganisation af Ultuna nog kunde vara skäl, att taga i öfvervägande mer än en af detaljerna i de förslag, som komiterade framställt, och min öfvertygelse är, i motsats till den föregående talarens, att Kongl. Maj:t icke kan anse reorganisationsfrågan afgjord genom nu föreliggande förslag till anslag. Jag tror det vara af icke obetydlig vikt, att, i fråga om ett så företrädesvis praktiskt yrke som jordbruket, undervisningen förläggas dit, hvarest man har en behöflig åskådnings- och undervisningsmateriel så nära till hands som möjligt, likasom jag i allmänhet anser det vara till gagn för ifrågavarande undervisning, att den icke må skiljas ifrån instituten vid Ultuna och Alnarp. Om det nu blefve förhållandet, att institutet vid Ultuna skulle sönderbrytas och undervisningen förläggas till någon af förenämnda städer, så uppstode naturligtvis tvenne möjligheter: antingen vore en sådan idé så riktig, att den borde tillämpas äfven vid Alnarp, eller också blefve Alnarp det enda svenska landtbruksinstitutet, der den högre praktiska landtbruksundervisningen uteslutande komme att bedrifvas. I sistnämnda fall ber jag få säga, att, oafsedt otillräckligheten af utrymme, Alnarps natur, så väl i afseende å klimat som en mängd andra omständigheter, icke för mellersta och öfra Sverige är så normal, att Sveriges *enda* landtbruksinstitut lämpligen skulle kunna vara förlagdt der i landets sydligaste hörn. Med hänsyn till hvad jag i början yttrade, anser jag det naturligtvis icke heller vara skäl, att ett sådant experiment gjordes under den andra förutsättningen.

Jag vet visserligen, att för Ultuna landtbruksinstitut för närvarande blåser någon motvind; och jag vill ingalunda förneka, att ju några af de anmärkningar, som blifvit framställda mot sagda institut, kunna vara berättigade, men en hel del öfverdrift torde dock ligga i den misstillit och de skarpa omdömen, som man från många håll numera hör emot detsamma. Allmänheten torde också hafva visat, att den icke delar detta misstroende, enär till de icke så få platser, som

Om anslag till Ultuna landtbruksinstitut.
(Forts.)

Om anslag
till Ultuna
landtbruks-
institut.
(Forts.)

vid institutet finnas, så vidt jag har mig bekant, aldrig saknats sökande, utan desses antal stundom tvärtom varit långt större än de lediga platserna.

Med hvad jag nu yttrat vill jag, för min del, endast hafva uttalat, att vid den reorganisation af Ultuna, som torde vara förestående, komiterades förslag må kunna tagas i öfvervägande, men att jag hoppas, att *icke* en sådan åtgärd måtte vidtagas, att *landtbruksläroverket* blefve förlagd i *stad*.

Herr Casparsson: Då jag trott mig finna, att det officiella uppträdandet icke alltid eger vitsord i denna Kammare, så vill jag till en början förklara, att jag icke nu uppträder ex officio. Det är nemligen ett år sedan jag, af Kongl. Maj:ts nåd, befriades från det mest kinkiga och ledsamma uppdrag, vare sig enskildt eller offentligt, som jag någonsin innehaft, uppdraget att vara ledamot af styrelsen öfver Ultuna. Ehuru jag, för min del, icke önskar en menniska något ondt, så, om en sådan önskan tilläfventyrs framdeles någon gång skulle kunna uppstå hos mig — då skall jag icke sträcka dessa önskningsar längre än, att den personen för några år blefve ledamot af Ultuna-styrelsen.

Stats-Utskottet har mycket välvilligt tillstyrkt beviljande af det anslag, Kongl. Maj:t begärt, till inköp af kor och dragare, men afstyrkt det för en magasinsbyggnad begärda. Det skäl, Utskottet härför anfört, är följande: »Då Ultuna landtbruksinstituts behof af byggnader emellertid otvifvelaktigt är i väsentlig mån beroende af den omfattning, egendomens omorganisation kan erhålla, och det samband institutet dermed kommer att få, så vida styrelsen och värden af egendom och institut skola vara förenade, en anordning, hvars lämplighet likväl torde böra i fråga sättas, har det syntts Utskottet, att nu omfördälda likasom alla andra möjligen ifrågakommande byggnadsarbeten, till hvilkas bekostande de till institutet förut anslagna medel jemte egendomens afkastning icke lemna tillgång, böra uppskjutas intill dess frågan om institutets organisation och förvaltning blifver slutligen afgjord.» Men jag föreställer mig, att hvilken organisation som institutet än kommer att undergå, nog lär der väl komma att produceras spanmål. Och då så är, lär der väl alltid behöfvas ett spanmålsmagasin. Behofvet deraf tror jag således vara alldeles ovedersägligt. Jag skall taga mig friheten presentera den nuvarande byggnaden för Kammaren, icke efter min egen uppfattning utan enligt intyg af de besigtningmän, som af Ultuna-komitén voro tillkallade. Desse yttra, i fråga om magasinet: »att 7,500 kronor erfordrades för uppförande, i stället för magasinsbyggnaden, som vore mycket gammal och förfallen samt otillräcklig för behofvet, af en ny sådan byggnad» o. s. v. När institutet för 31 år sedan öfvertog Ultuna kungsgård, så bestämdes det — om jag icke är orätt underrättad — att ifrågavarande byggnad skulle rivras och ersättas af en ny. De medel, som den då varande styrelsen förfogade öfver, i och för organisationen, räckte dock icke på långt när till; därför måste man uppskjuta med byggandet. Sedan dess har det oupphörligen varit ett önskningsmål, att ersätta den gamla och bristfälliga byggnaden med en annan; men det har ej kunnat ske. Bygg-

naden hade nemligen, med alla sina brister, en mycket god egenskap, som åtskilliga af de andra gamla byggnaderna icke egde, nemligen att kunna stå för sig sjelf. Och därför fick den också stå. Behofvet att ersätta de andra, mycket bristfälligare, byggnaderna var nemligen ändå större.

När nu den komité, som varit nedsatt, efter granskning af förhållandena välvilligt tillstyrkt ifrågavarande anslag, som af Kongl. Maj:t begärts, synes det mig verkligen vara skäl, att icke för en så liten utgift rygga tillbaka. Den summa, som begärts, är ju endast 7,500 kronor. Det kan visserligen, vid första påseendet, väcka någon förvåning, att byggnaden verkligen skulle kunna uppföras för en jämförelsevis så ringa summa. Men förklaringen torde ligga deri, att, om byggnadsföretaget komme att ske *nu*, en stor del af det gamla timret skulle kunna användas. Men ju längre härmed uppskjutes, dess sämre blir timret; och då blir utan tvifvel kostnadssumman äfven betydligt större.

Från min ståndpunkt, ehuru jag icke är ledamot af styrelsen, men naturligtvis fortfarande har förkärlek för ett läroverk, der jag sjelf, såsom lärjunge, tillbragt många lärorika och nyttiga stunder, och såsom styrelseledamot många svåra och obehagliga, kan jag således icke annat än tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Stats-Utskottet har dessutom, i en följande punkt, påyrkat strykning af 2:ne anslag, nemligen dels 5,000 kronor till prisbelöningar vid täflingsmöten för gödboskap, smör m. m., och 2,000 kronor till understöd åt manlige koryktare. Jag smickrar mig med, att i någon mån dertill hafva bidragit, genom att vid föregående riksdagar hafva fäst uppmärksamheten å dessa frågor. Om nu, såsom jag förmodar, dessa belopp, uppgående sammanlagda till 7,000 kronor, komma att strykas, så beviljen i stället, för en gång, anslaget till magasinbyggnad, ty det behöfs verkligen utomordentligt väl! Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Chefen för Kongl. Civildepartementet Herr Statsrådet Thyselius: Under diskussionen hafva olika meningar yttrats, huruvida för ett högre landbruksläroverk kan vara lämpligt, att ett så nära sammanhang, som vid Ultuna eger rum, bibehålles mellan detsamma och förvaltningen af den stora landtegendom, till hvilken det är förlagdt. Samma meningsskiljaktighet har gifvit sig till känna i de betänkanden och yttranden, som i ämnet afgifvits till Kongl. Maj:t; och, om jag icke bedrager mig, finnas i det hänseendet tankarne skiljaktiga, huruvida, hvad som yrkats i afseende på Ultuna, kan vara tillämpligt på Alnarp. Härom tilltror jag mig icke att nu gifva något omdöme, och här är icke heller stället därför — men den frågan kommer utan tvifvel att framdeles tagas under sorgfälligt öfvervägande. Hvad jag nu anhåller få yttra mig om, är det af Kongl. Maj:t äskade anslaget till Ultuna.

Den af Kongl. Maj:t för Ultuna landbruksinstitut, på Riksdagens begäran, tillförordnade komité, som var sammansatt af särdeles framstående personer, yttrar i sitt afgifna betänkande, att det »blifvit tillräckligt ådagalagdt, att institutet allt sedan dess tillkomst oafbrutet haft att kämpa mot finansiella svårigheter och ofta varit i saknad af medel till bestridande af nödiga utgifter. Och då en sådan finansiell

Om anslag till Ultuna landbruksinstitut.
(Forts.)

Om anslag
till Ultuna
landtbruks-
institut.
(Forts.)

ställning är utaf en ganska betänklig natur och till och med kan sägas uti sig innebära alla hufvudsakliga brister och olägenheter tillsamman-tagna», så hafva komiterade föreslagit, att ett anslag till institutet borde begäras af några och 60,000 kronor.

Vi hafva hört orsaken till de svårigheter, med hvilka Ultuna-institutet haft och har att kämpa, och vi hafva hört botemedlet! Det har då förefallit mig önskvärdt, att Riksdagen funne för godt att bifalla hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Det är ingen öfverdrifvet stor summa, som Kongl. Maj:t äskat, och den är vida lägre, än komiterade tillstyrkt, Institutets styrelse ansett nödig, samt Landtbruksakademien förordad. Denna summa, 21,500 kronor, afser, att bereda tillgång till anskaffande af det för egendomen erforderliga kreatursantalet, hvar- emot ingen invändning gjorts, samt att få en otillräcklig och gammal magasinsbyggnad ombyggd eller utbytt mot en annan. Vidare är begärdt en tillökning af 4,000 kronor i institutets årsanslag, i ändamål att såmedelst kunna, tid efter annan, verkställa nödiga reparationer. Genom hållna besigtningar är det ådagalagdt, hurusom flertalet af byggnaderna vid institutet befinnas i ett synnerligen bristfälligt skick; och jag tror, att en och hvar egendomsegare, som icke har sina bygg- nader i bättre skick än förhållandet vid Ultuna i allmänhet förefinnes, icke, så framt tillgångar äro för handen, skulle rygga tillbaka för att verkställa nödiga reparationer, då han väl känner huruledes, genom underlåtenhet att i tid afhjälpa en brist, t. ex. på ett tak eller en vägg, han kan ådraga sig stora förluster.

Hvad som begärts står för öfrigt icke i samband med sjelfva under- visningen, utan är att hänföra uteslutande till sjelfva landtegendomen och dess brister. Jag föreställer mig således, att Kammaren, utan hänsyn till de skiljaktiga åsikter, som må vara rådande derom, huru- vida det kan vara lämpligt, att ett landtbruksinstitut är förlagdt vid Ultuna, eller icke, möjligen skulle vilja förena sig om att bevilja det icke öfverdrifvet tilltagna belopp, som Kongl. Maj:t begärt för anskaf- fande af erforderliga kreatur och för vidmakthållande af de byggnader, som på egendomen finnas.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Då ingen af de föregående ta- larne gått in i några detaljer beträffande de olägenheter och brister, som komiterade trots finnas vid förvaltningen af Ultuna eller de före- slagna botemedlen härför, så skall jag icke heller göra det. Men då Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet tycktes antyda, att frågan nu skulle röra *endast beviljande af penningemedel*, tillåter jag mig erinra, att det, efter min tanke, kan vara på tiden att se denna fråga i något större omfattning innan man går vidare på vägen att bevilja statsmedel.

Kongl. Maj:t har begärt ett anslag för en gång af 21,500 kronor samt en tillökning i årsanslaget af 4,000 kronor. Jag tror, såsom jag nämnt, att frågan icke bör ses så enkelt, såsom en blott pen- ningefråga. Det kan naturligtvis icke annat än ligga Riksdagen om hjertat att tillse att landtbruksundervisningen — som åtminstone för mig är det hufvudsakligaste under det att penninganslaget är af vigt på det sätt, att man bör se till att ändamålet dermed vinnes — blir

på det bästa sätt ordnad, som kan ske med en måttlig uppoffring från statsverkets sida. Riksdagen kan nu gå tillväga på tre sätt. Det ena är, att, utan att inlåta sig på pröfning huru man för framtiden bör ordna landtbruksundervisningen, bevilja hvad Kongl. Maj:t begärt. Ett annat sätt är, att gå in på den organisation, som komitéen föreslagit, och endast under förutsättning att denna vidtages bevilja medel. En tredje utväg finnes äfven; och det är den, på hvilken Stats-Utskottet inslagit, och hvilken jag också tror under närvarande förhållanden vara den riktiga, nemligen den, att icke blott antyda, utan rent af fordra att frågan om den förändrade organisationen, som också sammanhänger med frågan om landtbruksundervisningen, blir underkastad en fullständig och grundlig pröfning, och att man således för tillfället endast beviljar det allra nödvändigaste på det att landtbruksinstitutet, tills frågan hinner att blifva utredd, må kunna existera.

De penningesummor, som komiterade föreslagit, äro, sasom Herrarne finna af komitéens betänkande sid. 44, afsedda till diverse ändamål, såsom inköp af dragare och kor, till inköp och reparation af en byggnad, som icke nu tillhör institutet, till reparationer i öfrigt, som efter en grundlig utredning och besigining af sakkunnige män ansetts nödiga, äfvensom till betalande af en institutets skuld till statsverket å 10,000 kronor, och utgöra tillsammans ett belopp af 74,100 kronor att utgå enligt förslaget, under två år. Det är denna summa som komitéen ansett behöflig för att sätta egendomen och inventarierna i något så när fullständigt skick. Institutets dåvarande styrelse ansåg, att medel för reparationer icke behöfde i någon nämnvärd grad beviljas, utan att, *såsom hittills tillgått, behöfliga reparationer skulle verkställas år efter år* i mån af institutets inkomster. Dock tillstyrkte institutets styrelse ett anslag af 3,556 kronor för utförande af reparation å lärlingsbyggnaden. Vidare tillstyrkte styrelsen ett anslag för uppförande af en magasinsbyggnad, 7,500 kronor, 6,105 kronor 32 öre till inköp af de mycket omtalade Ehrenheimska korna, äfvensom medel för inköp af »Fjellstugan» 4,000 kronor och till uppförande af vedbodas, 750 kronor, eller tillhoppa 21,911 kronor 32 öre, jemte det statslån å 10,000 kronor, som skulle efterskänkvas. Landtbruksakademiens förvaltningskomité instämde i det hufvudsakligaste med styrelsen, men ansåg att, utöfver hvad styrelsen begärt, 6,750 kronor borde beviljas till inköp af dragare. Den af förvaltningskomitéen beräknade anslagssumma slutade således å 38,661 kronor. Den styrelse vid institutet, som sedermera tillsattes, har funnit institutets behof vara mycket större, ja, till och med större än hvad komitéen ansett. Den summa, som denna styrelse ansett vara behöflig för institutet, uppgick till 113,880 kronor 20 öre, hvarförutom styrelsen ansåg ett kassakreditiv å 10,000 kronor erforderligt för institutet. Öfver denna styrelsens framställning har landtbruksakademiens förvaltningskomité återigen afgifvit utlåtande och *denna gång* ansett anvisande af anslag å tillsammans 65,215 kronor 80 öre behöfligt för att sätta institutet i stånd.

Utom dessa anslag jemte några andra botemedel har komitéen i sammanhang dermed råkat att vidröra en sak i sjelfva institutets organisation, som jag nyss nämnde. Komiterade hafva nemligen trott, att med den utveckling, som den teoretiska undervisningen eller ve-

Om anslag till Utvuna landtbruksinstitut.
(Forts.)

Om anslag
till Ultuna
landbruks-
institut.
(Forts.)

vetenskapen såsom hjälpmedel för landtbruket numera tagit, det knappast kan fordras att en föreståndare för ett sådant institut skall kunna icke blott, såsom sig bör, följa med vetenskapens utveckling i allt hvad som tillhör jordbruket, utan äfven i en sådan grad följa alla detaljer i allt hvad som tillhör egendomens skötsel, att han kan bjuda och befalla, samt sköta hufvudledningen vid ett betydligt landtbruk. Komiterade hafva icke heller trott att så skulle vara nödigt, eftersom det numera är en bekant sak, att vid landtbruksinstituten i allmänhet icke kan meddelas eleverna den praktiska undervisning, som fordras för att de vid utträdet skola vara fullfärdiga praktiska landtbrukare, såvida de icke förut en längre tid varit landtbrukare eller såvidt man ej vidare utsträcker kursen. Man skulle genom en sådan åtgärd, som komitén föreslagit, eller en fördelning af göromålen på två personer, ovillkorligen vinna det, att man skulle kunna vid landtbruket fästa en skicklig person, som uteslutande egnade sig deråt. Derigenom skulle man få en större trygghet för en bättre hushållning och kunna vara temligen säker på att få se ett mera lönande och vackrare landtbruk, som kunde tjena till åskådningsmateriel för eleverne och föredöme för allmänheten. Detta förslag har naturligtvis det företräde framför det af Friherre Nordenfalk antydda eller att förlägga den högre landtbruksundervisningen antingen till universiteten eller till Stockholm, att man har den vid en landtegendom. Emellertid tror jag icke, att organisationsfrågan hvarken kan eller bör undanskjutas. Men jag har anledning tro, att detta icke heller, är Kongl. Maj:ts mening, ty af statsrådsprotokollet framgår, att frågan om förändrade eller nya stadgar för landtbruksinstituten, till hvilka förvaltningskomitén redan 1876 eller 1877 uppgjort förslag, som dock ännu icke blifvit antaget, skulle afgöras i sammanhang med det af komiterade framlagda organisationsförslaget.

I afseende å den s. k. praktiska utvecklingen af eleverne, så veta vi, att, när landtbruksinstituten vid Ultuna inrättades för tretio år sedan eller något mera, man hade helt andra anspråk på praktisk och teoretisk undervisning än som nu är förhållandet. Man hade då anspråk på, att en elev vid ett landtbruksinstitut skulle lära sig plöja och dika och mera dylikt. Vid alla både större och mindre landtbruksmöten hade man täffing i sådana ämnen, emedan våra landtbrukare i allmänhet voro mycket litet kunniga i sådana färdigheter. Men numera kan hvarje ordentlig dräng, som har någon duglighet och vana, skickligt utföra dessa arbeten, dem man således nu för tiden icke behöfver inlära vid något landtbruksinstitut.

Deremot har, såsom jag nyss nämnde, vetenskapen, såsom hjälpmedel för landtbruket, tagit en fart, som ingen i föregående tider kunnat ana. Detta har gjort, att man på det teoretiska området fått betydligt med arbete, och eleverna hafva der synerligen mycket att lära, hvarigenom tiden att bibringa dem praktisk undervisning i samma mån minskats. Tänker man sig nu, att den lägre kursen eller lärlingarne, hvilka också vistas vid läroverket i två år och dagligen deltaga i alla förekommande arbeten, samt blott erhålla en ofullständigare teoretisk undervisning, behöfva hela denna tid för att någorlunda kunna sätta sig in i det praktiska landtbruket, tänker man sig då å andra

sidan, att eleverne skola lära sig synnerligen mycket för att grundlägga sina kunskaper i landtbrukets teoretiska delar, så kan man finna, att dessa elever icke skola kunna under denna tid förvärfva sig någon egentlig praktisk utveckling. Det anses också numera icke nog att hafva varit vid ett landbruksinstitut för att vara en duglig landbrukare, det tillkommer den blifvande jordbrukaren att inhemta den praktiska delen af jordbruket på en enskild väl skött egendom, antingen före eller efter, kanske helst både före och efter, kursen vid landbruksinstitutet. En redogörelse för den praktiska undervisning, som eleverne i allmänhet få vid institutet finnes på sidan 78 i komiterades betänkande eller, rättare sagt, uti styrelsens för institutet deröfver afgifna utlåtande. Der talas om, att »en elev är efter tur i 14 dagar kontorsbiträde för att sysselsättas med kontorsgöromål och lära känna institutets bokhålleri». Med 50 elever vid institutet återkommer detta uppdrag ett par gånger för hvarje elev under kursen. »En är i fjorton dagar veterinärbiträde, då sådant behöfves, och gör derunder en eller annan resa med veterinären på sjukbesök.» Detta kan förenas lika väl med den organisation, komitén föreslagit. »En är biträde åt läraren i husdjursskötsel, uppsätter under hans ledning rapporter rörande ladugården, färhuset, svinhuset, rörande födslen, sjukdom, utfodring, försäljning af kreatur med mera samt förestår vägningar.» Detta allt kommer på hvarje elevs tur ett par gånger under hvarje kurs, och jag hemställer, om en elev, när han går ut från landbruksinstitutet, verkligen häraf kan hafva vunnit en så praktisk utbildning i allt, att, på grund af hvad han der inhämtat, han kan anses vara en fullständigt praktisk landbrukare. »En elev har *tillsyn* öfver mejeriet och lemnar rapporter till läraren i husdjursskötsel.» Huru mycket han lär genom att »hafva tillsyn» öfver mejeriet, lemuar jag åsido.

Jag har med detta endast velat visa, att man misstager sig, om man tror att eleverne i allmänhet vinna eller kunna vinna en nöjaktig praktisk färdighet i jordbruket vid landbruksinstitutet; men jag uttalar intet klander, emedan jag är öfvertygad, att någon egentlig praktisk utveckling, sådan man i vår tid tänker sig den för en duglig förvaltare af ett större jordbruk icke kan under en sådan kurs och med ett 50-tal elever inhämtas, såsom äfven lärarne sjelfve erkänna.

Nu må man icke påstå, att komitén har ringaktat den praktiska undervisningen. Säger man detta, så påstår jag i min ordning, att sådant är det mest grundlösa påstående. Komitén har endast velat visa, att den praktiska undervisningen icke kan lemnas på så kort tid så vidt de erforderliga teoretiska kunskaperne skola inhämtas, men deremot ske mycket billigare på annat sätt, så mycket hellre som landbruket i vårt land i följd af åtskilliga förhållanden är så beskaffadt, att en stor del af hvad som vid ett ställe kan anses för praktiskt, långt ifrån kan vara lämpligt för landet i allmänhet.

Nu har Stats-Utskottet yttrat — jag tillåter mig att upprepa det — »Då Ultuna landbruksinstituts behof af byggnader emellertid otvifvelaktigt är i väsentlig mån beroende af den omfattning, egendomens omorganisation kan erhålla, och det samband institutet dermed kommer att få, så vida styrelsen och vården af egendom och institut skola

Om anslag till Ultuna landbruksinstitut.
(Forts.)

Om anslag
till Ultuna
landbruks-
institut.
(Forts.)

vara förenade, *en anordning, hvars lämplighet likväl torde böra i fråga sättas*, har det synts Utskottet, att nu omförmälda likasom alla andra möjligen ifrågakommande byggnadsarbeten, till hvilkas beko-stande de till institutet förut anslagna medel jemte egendomens afkastning icke lemna tillgång, böra uppskjutas intill dess frågan om institutets organisation och förvaltning blifver slutligen afgjord.» Jag har redan förklarat mig tro, att detta är en klok väg att gå, och jag tror icke, att Riksdagen bör bevilja medel förr, än denna fråga och allt hvad dermed eger oskiljaktigt sammanhang är vederbörligen pröfvad.

I fråga åter om den begärda tillökningen i årsanslaget af 4,000 kronor, så förekommer det, att Kongl. Maj:t har antagit de sista årens inkomster eller behållningen från landtbruket till norm för bestämmandet af institutets behof af ökadt årsanslag. Styrelsen har gjort likaså och sagt, att 9,000 kronor vore det tillskott, som jordbruket till läroverkets underhållande finge lemna. Jag tror icke, att det är rätt att lägga blott ett års afkomst till grund för denna beräkning; ty 1876 års revisionsberättelse och styrelsens svar på gjord anmärkning visar, att under loppet af 6 år från och med 1870 till och med 1875 medelsiffran af det belopp, som landtbruket årligen lemnat till läroverket, uppgått till 4 tusen och några hundra kronor. Om man vill lägga en sådan flere års medelsiffra till grund — och detta torde vara i alla händelser riktigare, så torde man finna, att under inga förhållanden, hvarken på grund af de skäl, som Kongl. Maj:t eller af dem, som styrelsen åberopat, det kan vara nödigt att öka detta anslag.

Huru jag således än må se saken, anser jag, att det bästa Riksdagen kan göra är att lemna sitt bifall till Utskottets förslag; och jag tror, att Kongl. Maj:t nog skall anbefalla en sådan undersökning, som i Utskottets utlåtande är antydd, hvilken undersökning jag hoppas skall komma att leda icke blott till undervisningens fromma, utan äfven till en bättre hushållning vid Ultuna landbruksinstitut.

Jag anhåller således om bifall till Utskottets förslag.

Herr Chr. Assarsson: Jag är i viss mån förekommen af den föregående talaren, men jag visste icke att Herr Ola Andersson begärde ordet. Jag får upprigtigt säga, såsom nämnde talare yttrade, att det bästa vore att utarrendera hela egendomen och flytta landbruksinstitutet till en annan plats. Den egentliga sjukdomen berörda landsbruksinstitutet lider af lärar ingen förstå och denna sjukdom har komiten icke heller kunnat angifva, ej heller den dåvarande styrelseledamoten gifva någon säker upplysning fast han framdrog flere bilder med sin kända praktiskhet, men icke kan jag föreställa mig att densamma afhjelpes genom att bevilja anslag. År efter år, riksdag efter riksdag hafva den ena summan efter den andra beviljats och bristerna hafva ändock icke kunnat afhjelpas. Jag vet icke hvari dessa brister bestå, ehuru jag hade den äran, att i egenskap af statsrevisor på nära håll sökt taga reda på dessa förhållanden. Dessa brister måtte hafva en okänd orsak, som föranleda dem. Jag skulle helst vilja afslå hela det nu begärda anslaget, men jag har icke något yrkande att göra.

Herr E. G. Boström: Flere talare som före mig haft ordet, hafva berört frågan huru Ultuna landtbruksinstituts omorganisation enligt deras förmenande borde verkställas. Jag skall för min del söka afhålla mig från att följa dem i detta afseende, ty egentligen föreligger den frågan icke nu. Ett faktum är emellertid, att förhållandena vid Ultuna hålla på att blifva ohållbara och att den komité, som varit tillsatt för att granska desamma, ansett en omorganisation erforderlig, samt till en början föreslagit beviljande af penningar och mycket penningar. Vid detta förhållande och då man jemfört Ultuna och Alnarp tillåter jag mig påminna, att Ultuna är en stor landegendom med en areal af 600 tunnland åker och 200 tunnland äng, allt af Uplands bästa jord, hvarför det icke betalar ett öre till kronan, under det att Alnarp betalar i arrende omkring 32 kronor per tunnland. Häri ligger således en stor faveur för Ultuna. Dessutom har Ultuna år efter år fått i statsanslag betydliga penningebelopp, som man kan räkna i tiotusentals riksdaler, hvarförutom Kongl. Maj:ts af reservationer under 6:te hufvudtiteln nu efterskänkt en fordran på 10,000 kronor. Nu ifrågasättes beviljandet af medel till inköp af dragare och kor samt till uppförande derstädes af en ny magasinsbyggnad. Hvad först dragarne beträffar vill jag erinra om ett faktum, som här icke blifvit åberopadt, nämligen att år 1849, då utgården Kungsängen ännu icke låg under eget bruk, vid Ultuna funnos 20 hästar och 33 oxar, under det att år 1878, sedan egendomen blifvit tillökad med denna betydliga utgård, icke funnos mera än 25 hästar och 8 par oxar, ett naturligtvis allt för ringa antal dragare för skötande af ett så stort landtbruk. Men orsaken till denna nedsättning i dragarnes antal lärer, enligt hvad jag hört uppgifvas, vara den, att, så snart styrelsen kommit i alltför stor förlägenhet för penningar, den helt enkelt sålt några par oxar eller hästar. Om jag också vill erkänna, att Ultuna behöfver de dragare för hvilkas inköpande medel nu begärts, skulle jag dock vid deras beviljande önska fästa såsom vilkor, att styrelsen icke vid inträffade penningebehof får åter sälja dem.

Jag tillåter mig äfven påpeka, att de beräknade prisen för dessa dragares inköp äro i Kongl. Maj:ts proposition så högt tilltagna, att det äfven bör räcka till inköp af några kor. Hvad särskildt korna beträffar, vill jag erinra derom, att, äfven om sådana nu inköpas, derigenom dock icke skulle vinnas någon tillökad kreatursbesättning vid egendomen, ty korna finnas der redan och här är endast fråga om, att betala en institutets skuld, för hvilken dessa kor utgöra hypotheck. Att denna skulle en gång betalas är dock för öfrigt riktigt.

I fråga om magasinsbyggnaden har Stats-Utskottet ansett, att dermed allt för väl kunde anstå, till dess man fick se, om det blef någon omorganisation af institutet; och deri har Utskottet fullkomligt rätt. Jag vill i förbigående erinra, att vid sjelfva Ultuna produceras obetydligt med säd, ty hvad Ultuna lefver på är i sjelfva verket Kungsängen, och om icke säden från Kungsängen skall föras till Ultuna rymmer nog den redan befintliga magasinsbyggnaden den säd, som skördas derstädes; och jag tror därför, att det icke är nödvändigt att bygga något magasin, åtminstone icke innan man får veta, om egendomen skall utarrenderas i sin helhet eller partielt. Om för öfrigt

Om anslag till Ultuna landtbruksinstitut.
(Forts.)

Om anslag
till Ultuna
landbruks-
institut.
(Forts.)

detta hus, efter hvad Herr Casparsson upplyst, har den egenskapen, att det kan stå för sig, så kan det gerna stå kvar än en tid, såsom ett godt exempel för Ultuna sjelft, som påtagligen ej kan stå för sig.

Hvad det ärliga anslaget af 4,000 kronor beträffar, vill jag, i likhet med Herr Ola Andersson, erinra derom, att man kommit till detta belopp på grund af ett enda års resultat; också synes det näppeligen vara nödvändigt, ty nog bör man af 800 tunnland jord, med de fria dagsverken, som af lärlingarne erhållas, kunna räkna på en årlig afkastning af 16,000 kronor, i hvilket fall ju Ultuna, när dertill kommer årsanslaget 20,000 kronor, har större inkomster än hvad Alnarp har.

På grund af alla dessa skäl vill jag, för min del, yrka bifall till Utskottets förslag i föreliggande punkt.

Häruti förenade sig Herr *Anders August Anderson*.

Friherre Nordenfalk: Jag har begärt ordet främst för att i anledning af hvad ett par talare här yttrat få meddela en upplysning. Visserligen tror jag icke, att mom. b. ännu blifvit föredraget, men då åtskillige talare här redan yttrat sig äfven rörande denna punkt, så må detta ock vara mig tillåtet.

Man har emot motiven för Kongl. Maj:ts begäran om förhöjning i årsanslaget invändt, att den beräkning, som för denna begäran tagits till grund, omfattat allenast ett års resultat. Då jag varit i tillfälle att taga del af räkenskaperna för Ultuna, kan jag på grund deraf meddela, att visserligen den del af afkastningen, som från egendomen föregående åren levererats till läroverket, enligt räkenskaperna ställer sig lägre, men detta har varit beroende deraf, att bokföringen varit i så måtto felaktig — och därför nu äfven blifvit ändrad — att i denna utgiftspost icke upptagits åtskilliga natura förmåner och prestationer, som från egendomen lemnats till lärarne vid institutet. Hvad som från egendomen i sjelfva verket utgått till läroverket har under en följd af år i det närmaste belöpt sig till samma värde, och det synes mig sålunda med allt skäl kunna antagas, att det i Kongl. propositionen angifna beloppet med nuvarande anslag och lärarepersonal fortfarande skall blifva det normala.

Hvad beträffar hufvudfrågan, så framstälde jag, förra gången jag hade ordet, icke något yrkande och skall icke heller nu göra det, då jag, i likhet med den ärade representanten för Bara härad, anser Utskottets betänkande i denna punkt endast afse ett uppskof, ett undanskjutande af frågan tills organisationsfrågan förekommer. Men derföre är det ock af vigt, att de förutsättningar, hvarpå Utskottet grundat sin hemställan, äro så vidt möjligt rättiga. I detta afseende är jag dock af den tanke, att den uppskattning, som af komiterade och Utskottet gjorts af medelinkomsten af Ultuna egendom, är för hög. Jag ber nemligen att få erinra, att, då ifrågavarande egendom genom statsmakternas beslut först anslogs till landtbruksinstitut, så afskildes derifrån nästan all tillhörande skog, och detta så grundligt, att det till och med föreskrefs, att för en af de smärre skogsparker, som bibehölls till egendomen, skuile institutet betala en viss årlig afgäld.

På sätt komiterade upplyst, belöper sig den årliga kostnaden för det för institutet nödiga bränsle och öfriga virke för närvarande till en summa ungefär motsvarande priset för 600 famnar ved. Detta blir sålunda en ingalunda obetydlig afbränning på egendomens afkastning, och min öfvertygelse är, att här i mellersta och öfra Sverige får man svårigen för en egendom, som är i saknad af egen bränsletillgång, beräkna arrende- eller nettoafkastningen så högt, som till 20 kronor för tunnlandet af *all* åker och äng; detta icke ens för god upplandsjord, särdeles då man betänker, att utgården »Kungsängen» icke är bättre lottad hvad angår vattnets affall, än att stundom vid vår- och höstflöden vattnet från Fyrisån går upp i diken. Men, äfven om den af Utskottet gjorda beräkningen *i medeltal* skulle befinnas icke vara för hög, så är det säkerligen för hvarje jordbrukare väl bekant att, oafsedt en egendoms bättre eller sämre skötsel, missgynnande förhållanden kunna inträffa, som för ett eller annat är nedtrycka afkastningen långt under hvad man beräknat, under det läroverkets behof ej kunna synnerligen minskas. Dessutom synes det mig äfven klart, att då reparationer med flere arbeten på senare tiden måst vid Ultuna i någon mån eftersättas, och en god del af inkomsterna sålunda åtminstone under närmaste framtiden måste nedläggas på dylika arbeten, det icke skall blifva någon lätt sak för egendomen att, utan förlagskapital, till läroverkets behof årligen leverera det höga belopp Utskottet beräknat. Detta angående afkastningen.

För öfrigt, fastän jag i likhet med flere andre talare önskar, att frågan om läroverkets reorganisation så snart som möjligt måtte komma till afgörande, kan jag icke inse, att en sådan reorganisation i någon mån försvaras eller förhindras, om Riksdagen nu beviljade detta obetydliga anslag af 4,000 kronor, hvars behöflighet och billighet svårigen lär kunna ifrågasättas, helst då man besinnar, att Alnarps läroverk redan har ej obetydligt högre statsanslag, än som nu begärts för Ultuna.

Herr Casparsson: Sedan jag förra gången hade ordet, har saken mer och mer invecklat sig; det är nu icke längre frågan om endast den föredragna punkten, om anslaget till dragare, kor och magasinbyggnaden, utan äfven om årsanslagets höjande med 4,000 kronor, som först förekommer i nästa punkt, samt slutligen om institutets omorganisation, som icke alls förekommer till behandling. Jag skall emellertid till besvarande upptaga några i afseende härå framställda anmärkningar, men anhåller om ursäkt, om jag under sådana förhållanden icke kan gå så alldeles systematiskt till väga.

En ledamot af Utskottet har bland annat sagt, att det icke skulle vara skäl att bevilja någon förhöjning i årsanslaget, innan frågan om institutets organisation blifvit afgjord. Men jag tillåter mig fråga: hvad i all verlden har detta magasin med den blifvande organisationen att göra, ty i alla händelser lär väl ett magasin vara behöfligt för en sådan egendom som Ultuna. Ett dylikt sammanförande af frågor, som med hvarandra icke hafva någon gemenskap, anser jag alltid vara betänkligt, och jag vågar verkligen påstå, att frågan om magasinet icke står i något direkt sammanhang med organisationsfrågan.

Om anslag
till Ultuna
landbruks-
institut.
(Forts.)

Hvad nu sjelfva denna sista fråga beträffar, så hade jag väntat mig, att, då Kongl. Maj:t i det afseendet icke för Riksdagen framlagt något förslag, den frågan icke heller nu skulle komma på tal; men då redan ett par talare yttrat sig derom, så torde det äfven tillåtas mig att derom säga några ord. De olika åsigtarna härutinnan bero naturligtvis på beskaffenheten af den utbildning, som man anser böra vid ett landbruksinstitut meddelas eleverna. Om man vill hafva »professorer» i landtbruk, då är naturligt, att den praktiska och teoretiska undervisningen böra skiljas och att eleverna böra bibringas en mera utpreglad teoretisk bildning, än som nu sker, men då vet jag icke heller, hvartill det tjenar att vidare behålla vare sig Ultuna eller Alnarp. Då vore bäst att förlägga undervisningen till universitetsstäderna eller till Stockholm. Der kan man ju få bättre teoretisk undervisning och till billigare pris än hvad man kan få på platser, som ligga på landsbygden. För min del anser jag emellertid en sådan åtgärd vara högst olämplig. Här har talats om förhållandena i utlandet och särskildt i Tyskland. Ja, men der är landbruksinstitutens uppgift att uppfostra tjänstemän åt staten, och fördenskull vinnlägger man sig der mera om att bibringa teoretiska insigter, än att uppfostra praktiska jordbrukare. För öfrigt har jag hört sägas, att man i utlandet börjat allt mer och mer uppmärksamma det sätt, hvarpå våra landbruksinstitut äro orduade.

Det är fullkomligt riktigt, hvad representanten från Skåne yttrade, att den praktiska undervisningen vid landbruksinstituten aldrig kan blifva fullt tillfredsställande. Detta håller jag med honom om, ty att på två år utbildas sig till en praktisk landtbrukare, är en ren omöjlighet. Men, frågar jag, är det då bättre att icke lemna någon sådan undervisning alls? Jag påminner mig från den tid, då jag några månader uppehöll mig i Skotland hos en landtbrukare, hurusom han omtalade, att han en gång af en ung man blifvit tillfrågad, huru lång tid som behöfdes för att inhemta nödiga insigter i det praktiska landtbruket, och derpå lemnat till svar, att ehuru han varit landtbrukare under 30 år, han ändock icke kunde anse sig på långt när fullärd. — Jag skall emellertid lemna organisationsfrågan å sido, ehuru mycket ännu kunde vara att tillägga om densamma.

Herr Ola Andersson nämnde alldeles riktigt, att Kongl. Maj:t grundat sin beräkning af institutets inkomster på det belopp, hvartill de uppgått under endast ett år. Äfven jag har för mig sjelf gjort samma anmärkning och väntade, att den skulle komma att uttalas af någon ledamot af Utskottet. Emellertid har jag gjort ett överslag af saken genom att taga i beräkning inkomsterna under en tid af 10 år, och jag skall taga mig friheten att meddela Kammaren resultatet deraf. Härvid mötte emellertid den svårighet, att det var en post, om hvilken jag var ovis, på hvad sätt den skulle fördelas emellan jordbruket och institutet, nemligen kontot för byggnadsreparationer och »diverse omkostnadskontot». Denna post fördelade jag emellertid sålunda, att jag lade den ena hälften af kostnaderna på jordbruket och den andra på institutet; och jag kom då till det resultat, att inkomsterna under de tio åren 1867—1876—77 tillsammanlagdt uppgingo till 87,221 kronor, och att således den årliga medelinkomsten belöpte sig till 8,722

kronor. Men bland dessa år ingick äfven året 1867, hvilket var ett mera än vanligt ogynsamt år. Hela den rika grödan på Kungsängen skadades af frost, och detta år medförde en förlust af 2,017 kronor. Vill man åter, för att få jmförelsen mera fördelaktig, utesluta år 1867 och i stället medtaga år 1877—78, får man upp den årliga medelinkomsten till 9,927 kronor. Och om äfven denna siffra tviifvelsutan kan under normala förhållanden blifva högre, så vågar jag dock, med den tjugosexåriga erfarenhet jag eger såsom landtbrukare i Upland, påstå, att så ogynsamma klimatiska förhållanden dock kunna inträffa, att den årliga medelinkomsten icke kan uppgå till af Utskottet beräknade 16,000 kronor. Den, som i likhet med mig idkat jordbruk i Upland, vet, att man icke får ställa sina förhoppningar så högt, som en behållen afkastning af 20 kronor per tunnland. Jag har mig bekant, att Upsala stadsjord, som ligger alldeles utanför staden och derigenom har godt tillfälle till afsättning för sina produkter äfvensom åtskilliga andra förmåner, icke lemna så stor afkastning, som komiterade och Utskottet för Ultuna beräknat.

En annan talare på skånebänken framhöll de ogynsamma förhållanden med Ultuna landtbruksinstitut och frågade, hvori orsaken dertill vore att söka. Jo, orsaken är att söka deruti, att detta institut allt ifrån början haft för ringa anslag, och alltid måst kämpa med ekonomiska svårigheter. Det hände en gång här i Stockholm, att en person, som anträffats i öfverlastadt tillstånd och därför blifvit stäld under tilltal, till sitt försvar anförde, att han icke rådde därför, emedan han vore född öfverlastad. Jag vill lemna å sido, hvad betydelse denna invändning kunde hafva i fysiologiskt hänseende, men jag tror mig kunna säga, då man tillvitar Ultuna dess skuldsättning, att institutet föddes skuldsatt, och att det varit det ända till år 1874, då Riksdagen beviljade 80,000 kronor, hvilka väsentligt förbättrade institutets ställning. För min enskilda del skulle jag anse det hafva varit bäst, om något ytterligare anslag nu icke blifvit begärddt. Men när komiterade visat sig så välvilligt stämda mot Ultuna och föreslagit, att Riksdagen borde lemna det ett större belopp, än den gamla styrelsen fann nödigt, tyckte man det icke vara skäl att afböja hvarje anslag, och därför inskränkte sig styrelsen till att begära hvad den ansåg vara mest nödvändigt, hvaribland upptogs den så mycket omtalade magasinsbyggnaden.

En talare från Stockholms län har framkommit med åtskilliga anmärkningar, som jag anser vara icke litet graverande mot styrelsen. Han sade nemligen, att, när styrelsen behöft penningar, har den salt bort kor, dragare o. s. v. Att försäljningar hafva egt rum, bestrider jag icke, men orsaken dertill har varit en helt annan, än den, som den ärade talaren föreställt sig. En egendom, som befinner sig under omläggning, måste naturligtvis behöfva ett mycket större antal dragare än den egendom, der ett sådant genomgripande arbete blifvit utfördt. Under omläggningstiden behöfdes verkligen vid Ultuna ett större antal dragare, än under normala förhållanden, hvilket antal sedermera af gammal vana bibehölls. Kom så en ny föreståndare, som ansåg att nedsättning i antalet kunde ske — i synnerhet som en del dragare voro gamla och förslitna — och att i stället kornas antal

Om anslag till Ultuna landtbruksinstitut.

(Forts.)

Om anslag
till Ultuna
landbruks-
institut.

(Forts.)

borde ökas, för att kunna höja egendomens afkastning, hvilket också skedde, utan att reduktionen i dragarnes antal öfverskred det normala förhållandet. Sedermera kom åter en ny föreståndare för anstalten, hvilken hade skött jordbruk under andra förhållanden än i Upland. Han förklarade, att dragare-antalet än ytterligare kunde nedsättas; och ehuru inom styrelsen invändningar gjordes mot en sådan åtgärd, satte man sig dock icke deremot, eftersom den nye föreståndaren ansåg sig kunna reda sig med ett mindre antal och föreståndaren dessutom enligt stadgarne för institutet är ansvarig i främsta rummet för egendomens skötsel. Så förhåller det sig med dragare-antalets minskning vid Ultuna, om hvilka förhållanden jag ansett mig skyldig lemna Kammaren upplysning, då anledningen till de skedda nedsättningarne blifvit för Kammaren origtigt framställd.

Samme talare har äfven sagt, att Kongl. Maj:t efterskänkt 10,000 kronor af den skuld, som Ultuna har till besparingarne å sjetta hufvudtiteln. Huruvida det skett, vet jag icke; ty det framgår af departementschefens yttrande blott, att Kongl. Maj:t kan göra det; och det skulle glädja mig, om så komme att ske.

Det är äfven sagdt, att den jord, hvaröfver Ultuna förfogar, är af bästa beskaffenhet. Detta är sant, hvad beträffar Kungsängen. Der är jorden af bästa beskaffenhet, ja så god, att jag tror man i mellersta Sverige har svårt att finna maken. Men detsamma kan icke sägas om den gamla åkerjorden, hvilken, om än af ursprungligen god beskaffenhet, är ytterst fattig på mylla. Åkerjorden har nemligen under sekler legat i tvåskiftesbruk, och man vet, i huru ytterlig grad detta brukningssätt genom förbrukande af myllhalten utsuger jorden. När institutet mottog jorden var den således mycket utsugen; och att det icke går fort att ersätta sådan förlust, vet hvar och en, som gjort praktiska försök i det fallet. Jag skall icke trötta Kammaren med att framlägga några teoretiska beräkningar, ehuru jag ej dertill är alldeles oförberedd. Hvad åter sandjorden beträffar, är den öfverallt dålig, hvarom upplysning kan hemtas ur den till komiterades utlåtande fogade landtmäterihandlingen af 1816 (Bil. Litt. H.)

Hvad beträffar de ekonomiska förhållandena, vill jag blott fästa uppmärksamheten derpå, att, enligt komiterades förtjenstfulla utredning, de till Ultuna under alla åren lemnade extra anslag uppgått till sammanlagt 341,678 kronor. Örena kan jag lemna å sido. Ur samma källa inhemtas, att till nya byggnaders uppförande och reparationers verkställande häraf åtgått 323,433 kronor; hvadan uppstått ett öfverskott af 18,245 kronor. Enligt statsrevisorernes berättelse utgjorde tillgångarne den 1 Juli 1877, efter afdrag af skulderna, 167,498 kronor, och om man från denna summa drager de 18,245 kronorna, hvarmed statsanslagen öfverskjuta kostnaden för uppförda byggnader, så återstå 149,253 kronor, hvarmed tillgångarne den 1 Juli 1877 öfversköto de till Ultuna från dess början lemnade extra statsanslag. Man må säga, att det är illa hushålladt, men det är dock icke så illa, som mången torde föreställa sig. Hvad åter beträffar de årliga ordinarie anslagen, så tror jag att den valuta, som Ultuna landbruksinstitut under 30 års tid lemnat i de unge män, som derifrån utgått, praktiskt

och teoretiskt beredde för sitt yrke, fullt motväger de uppoffringar statsverket fått för inrättningen vidkännas.

Eftersom frågan om de årliga anslagen är bragt på tal, vill jag med Herr Talmannens tillåtelse nämna några ord äfven derom. Jag tror fullkomligt, att Ultuna för underhåll af sjelfva institutet kan undvara en förhöjning i anslaget. Jag har nemligen gjort en beräkning öfver de belopp, hvarmed jordbruket under de sista 10 åren fått bidraga till institutets underhåll, och af denna beräkning visar sig, att jordbruket till institutet — hvars tillgångar utgöras af statsanslag och elevavgifter och, i fall dessa ej räcka till för behofven, af bidrag från jordbruket — under nämnda tid tillskjutit 21,562 kronor, det vill säga 2,156 kronor i medeltal för året. Det är verkligen en så jemförelsevis ringa summa, att jag icke betviflar, att ju jordbruket kan lemna institutet denna försträckning, och ur den synpunkten sedt, tror jag således icke, att institutet kan behöfva något vidare bidrag.

Departementschefen har anfört, att man genom att öka anslaget skulle sätta institutet i stånd att med egna medel bestrida de mindre nybyggnader och reparationer, som kunna ifrågakomma, så att det icke ständigt behöfde återkomma till Riksdagen med begäran om hjälp. Ur den synpunkten åter anser jag, att förhöjning i anslaget är väl behöflig, ty underhållet af byggnader, som representera ett värde af 323,000 kronor, oberäknadt det värde byggnaderna kunde ega, då de af institutet öfvertogos, är naturligtvis en sak som måste ganska mycket tynga på utgiftsstaten.

Jag har icke nu något nytt yrkande att framställa. Jag har blott velat lemna dessa upplysningar till bemötande af alltför skefva föreställningar om ställningen vid institutet.

Herr Lyttkens: Det förundrar mig att den siste ärade talaren icke kan inse, att frågan om förändrad organisation af institutet kan hafva inflytande på den nu föreliggande frågan. Om Kongl. Maj:t och Riksdagen besluta en sådan organisation, att jordbruket och institutet skola skiljas åt samt att jorden skall utarrenderas, kommer sannolikt Ultuna att delas i två delar, nemligen Kungsängen och Ultuna gård. Och då en sådan åtgärd naturligtvis skall inverka på byggnadsbehofven i så måtto, att vid hvarje del blott en mindre magasinbyggnad blifver behöflig, är det ju origtigt att nu uppföra ett nytt magasin, innan man ännu fått organisationsfrågan på det klara.

Men det var ej för att säga detta, som jag begärde ordet, utan för att uttala den åsigten, som såväl hos mig som hos flera andra praktiska jordbrukare allt mer och mer gjort sig gällande, nemligen att den praktiska undervisning, som meddelas vid våra landbruksinstitut, hvarken numera är så behöflig som förr, ej heller kan man begära att den skall kunna vara af beskaffenhet att utbilda fullt praktiska landtbrukare, ty tiden är för kort till att meddela såväl den teoretiska undervisningen i åkerbruket och dess hjälpvetenskaper som de för det praktiska åkerbruket och dess mångskiftande detaljer nödiga kunskaper och erfarenheter. Det är nu allmänt antaget, att dylika institut äro väl egnade att bibringa teoretiska insigter i landtbruk, men att den praktiska undervisning de lemna är af mindre betydelse.

Om anslag
till Ultuna
landbruks-
institut.
(Forts.)

Om anslag
till Ultuna
landbruks-
institut.

(Forts.)

I Tyskland hyllas den satsen, att den praktiska undervisningen skall föregå den teoretiska; och der måste därför ynglingarne före inträdet i landtbruksinstituten, hvilka, med undantag af två eller tre, äro så organiserade, att endast undervisning i teoretiska ämnen der lemnas med ett mindre experimentalfält för utförande af vetenskapliga experiment, genomgå en tvåårig praktisk kurs hos någon landtbrukare, hvarefter de vid instituten genom den teoretiska undervisningen få förklaringar öfver de åtgärder, de förut i praktiken sett utföras, samt den vetenskapliga bildningen för sitt yrke. Härigenom är ej meningen att bilda professorer i landtbruk; utan på detta sätt får man praktiska landtbrukare, som jente praktik fått den vetenskapliga underbyggnad, som erfordras för att leda deras omdömen, när de lemna instituten och blifva sjelfständigt verkande landtbrukare. Detta skulle dessutom kunna åstadkommas vid Ultuna för vida billigare pris än genom bibehållandet af dess stora jordbruk, hvilket ständigt visat sig vara en skuldsättningsurättning. Vi hafva ju många gånger måst betala institutets skulder. Detta skedde redan under Konung Oskar I:s tid, och då fick institutets styrelse samtidigt en skrifvelse från Kongl. Maj:t med anbefallning att undvika vidare skuldsättning. Men det oaktadt ökades alltjemt institutets skulder; och år 1874 måste Riksdagen bevilja ett anslag af 84,000 kronor till skuldernas betäckande. Härmed trodde man, att institutets affärer skulle för lång tid vara klarerade; men redan nu hör man talas om ny skuldsättning, att vid egendomen befintliga kreatur icke äro egendomens tillhörighet utan antingen hypotiserade för gäld eller på annat sätt äro annan mans tillhörighet. Om detta skett lagligen genom s. k. lösöre köp känner jag icke. Det är emellertid ett faktum, att de äro annan mans egendom, och således måste vi inlösa dem. Att dessa förnyade skuldsättningar skulle förorsakas derigenom, att institutet egt för litet rörelsekapital, kan man väl svårigen påstå, då under dessa senare år till detsamma utbetalts omkring 300,000 kronor. Deri ingår visserligen till någon del byggnadskostnad; men det oaktadt utgör summan onekligen ett rätt vackert förlagskapital.

Jag skall icke inlåta mig på frågan om institutets omorganisation. Den frågan föreligger icke här; och jag skulle dermed alltför mycket upptaga Kammarens tid. Jag skall därför sluta med att yrka bifall till Utskottets förslag om beviljande af anslag för inköp af dragare och kor. Jag gör detta, emedan kreaturen för närvarande icke stå högt i pris, och under förhoppning att icke äfven dessa nyinköpta kreatur pantsättas och försäljas. Man kan, om så icke sker, vid en blifvande omorganisation våga påräkna, att de skola finnas i behåll. Deremot vill jag icke bevilja något anslag till magasinsbyggnaden, förrän institutets omorganisation försiggått.

Medan jag har ordet, kan jag icke underlåta att med några ord tala om den klena disciplin, som understundom visat sig ega rum vid några af våra landtbruksinstitut och landtbruksskolor. Denna är nemligen af den beskaffenhet, att det väckt förvåning att sådana förhållanden, som ibland derstädes egt rum, kunnat opåtaladt få passera, och den dåliga disciplinen gör att många fäder draga sig för att skicka sina söner dit.

Jag vill derföre inlägga en allvarlig protest mot det sätt, hvarpå disciplinen i allmänhet handhafves vid några af dessa institutioner, förvissad som jag är, att hvilket elegant resultat jordbruket än der lemnar, så uppväges ej detta af de olägenheter, som det af mig nu omenämnda förhållande medförer.

Om anslag till Ultuna landtbruksinstitut.
(Forts.)

Herrar *Sven Anderson* och *Sandberg* instämde med Herr *Lyttkens*.

Herr *Key*: Jag hade icke trott, att jag skulle behöfva förlänga diskussionen angående denna fråga, men talaren på upplandsbänken har uppkallat mig. Jag vill dock icke på denna sena timme upptaga Kammararens tid med några egna funderingar om hvad som kan vara lämpligast i fråga om dessa läroverks organisation, antingen det är rättast att alldeles slopa dem och förlägga dessa läroverk till universiteten eller låta dem förblifva på de stora jordegendomar, der de nu äro förlagda, helt och hållet skilda från jordbruket eller med det samma förenade. Jag vill icke, säger jag, uppehålla mig härvid. Men deremot vill jag inlägga en gensaga mot talarens på upplandsbänken sista anförande, i hvilket han, gent emot Utskottets hemställan om afslag å det begärda anslaget till uppförande af en magasinbyggnad vid Ultuna, framhöll, att hvilken organisation Ultuna landtbruksinstitut än komme att erhålla, så skulle dock å egendomen komma att förvaras spannmål. Den ärade talaren måtte icke hafva hört på hvad Herr *Boström* i detta afseende yttrat och hvilket Utskottet äfven i sin motivering framhållit, nemligen att på den omfattning, institutets omorganisation kan erhålla, beror, hvem som skall bygga och underhålla ifrågakvarande magasinbyggnad. Skall institutets styrelse fortfarande sköta egendomen, då åligger det staten att bygga och underhålla magasinet, i annat fall icke. För öfrigt förundrade mig mycket samme talares beskrifning öfver att byggnaderna vid Ultuna voro så förfallna, att de knappt kunde stå för sig sjelfva. Jag trodde nemligen icke, att det kunde vara så illa bestäldt med dem, då, såsom talaren sjelf upplyste, stora summor blifvit använda på dessa byggnader. Jag tror till och med, att det gick löst på ett belopp af 300,000 kronor; och då dessa byggnader kostat så mycket under en mansålder, så är det i sanning förvånande, om de nu skulle vara till den grad bristfälliga, att de icke kunna stå för sig sjelfva.

Hvad vidare beträffar den uppdragna jemförelsen emellan Ultuna och Alnarp, så är Alnarp visserligen mycket bättre lottadt i fråga om klimatiska förhållanden, men hvad jordens beskaffenhet beträffar, kan Ultuna, såsom beläget på den bördiga upplandslättan, fullt mäta sig med Alnarp. Deremot måste Alnarp i årligt arrende för den af detta institut brukade jord till landshöfdingelöneregleringsfonden erlægga öfver 17,000 kronor, eller 30 kronor per tunnland, under det att Ultuna har sin jord gratis. Denna omständighet glömde talaren alldeles att anföra, men den är dock af beskaffenhet, synes mig, att kunna fullt utjemna olikheten i fråga om de klimatiska förhållandena. Äfven ber jag att få nämna, att då talaren vidrörde de 80,000 kronor, hvarmed Ultuna hugnades år 1874, så glömde han omtala, att detta institut samma år fick sitt årsanslag förhöjdt med 2,600 kronor. Vidare glömde

Om anslag
till Ultuna
landtbruks-
institut.
(Forts.)

han, att det år 1871 fick ett låneunderstöd af 50,000 kronor, och vidare, hvilket synes af bilagan N:o 5 b till statsverkspropositionen, pagina 68, att institutet under åren 1862—1864 från besparingarne å 6:te hufvudtitelns anslag till jordbruket, handeln och näringarne till uppförande af byggnader å Kungsängen fått räntefria lån å sammanlagda 20,000 kronor. Läger man tillhoppa allt detta, och besinnar man derjemte den betydliga skilnad, som förefinnes emellan instituten vid Ultuna och Alnarp i det hänseende jag nyss nämnde, så kan man icke förneka, att Ultuna redan blifvit temligen väl tillgodosedt af staten.

Eftersom jag haft äran deltaga i Stats-Utskottets förhandlingar vid flera af de tillfällen, då fråga om anslag till Ultuna der förevarit, kan jag äfven tillägga, att man inom Utskottet lefvat i den djerfva tron, att dessa märkvärdiga kor och dragare skulle betalas med de penningar, institutet redan förut erhållit. Men då så icke skett, har Utskottet för att en gång få slut på dem, ansett sig böra såsom ett positivt vilkor för det nu ifrågavarande anslaget beviljande hemställa, att medlen uteslutande skola användas till det uppgifna ändamålet, på det att staten verkligen må lyckas att blifva egare till de kreatur, som finnas å egendomen.

Jag vill nu icke vidare förlänga diskussionen, och då jag vågar hoppas, att de upplysningar, jag haft äran lemna, äro af beskaffenhet att i ganska väsentlig mån vederlägga hvad talaren från Upland i sitt eljest sakrika anförande yttrat, inskränker jag mig till att anhålla om bifall till Utskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Herr Ola Månsson: Man har ofta i denna Kammare fått höra, att stora statsanslag beviljats till jordbrukets upphjelpande. Och tänker man efter hvilka anslag beviljats till Landtbruksakademien samt till landtbruksinstitutet vid Ultuna och Alnarp, så måste man erkänna, att detta är sanning. Jag vill icke heller förneka, att det funnits en tid, då dessa institutioner varit berättigade till dessa understöd såsom välbehöfliga för jordbrukets upphjelpande. Men min åsigt härutinnan är dock för det närvarande så reaktionär, att Kammarens herrar ledamöter, då de få kännedom om densamma, kanske tycka att jag såsom jordbrukare betar mig illa. Jag tror nemligen den tid vara förgången, då så stora anslag, som de ifrågavarande, äro behöfliga för att personer skola lära sig att på ett ändamålsenligt sätt sköta sina jordbruk. I likhet med Herr Ola Andersson anser jag nemligen att det visserligen kan vara bra att, såsom fallet är vid våra landtbruksinstitut, erhålla teoretisk utbildning i jordbruksskötsel, men att det dock är vida viktigare och nödvändigare att få en god praktisk utbildning, något som i ganska ringa mån komma eleverna vid landtbruksinstitutet till del. Och jag håller före, att litet hvar af oss jordbrukare fatt söka att efter bästa förstånd praktiskt sköta vår jord, utan att för detta ändamål behöfts uppoffras så stora statsanslag som de, hvarom här är fråga. Och synnerligen mycket skulle jag icke förundra mig öfver, om dessa af statsmedel dyrt underhallna skolor i en temligen snar framtid indragas.

Om vi enskilde jordbrukare hushålla så illa, att vi sakna medel

att köpa dragare för jordens brukande och kor till våra ladugårdar samt nödiga förvaringsrum, huru går det då? Jo, vi få allt skylla oss sjelfva, om vi icke ställa det så med vår ekonomi, att det går i hop.

Jag yrkar dock för denna gång bifall till Utskottets förslag.

Om anslag
till Ultuna
landbruks-
institut.

(Forts.)

Herr Casparsson: Jag ber om ursäkt för att jag nu för tredje gången besvärar Kammaren i denna fråga. Men här har af en talare på hallandsbänken framkastats beskyllningar mot de disciplinära förhållandena vid landbruksinstitutet. Om jag icke missförstod honom, så sade han *institutet*, och som jag häraf tror att han äfven menade Ultuna, hvarom frågan nu är, har jag ansett mig skyldig att i de ynglingars namn, som vid Ultuna åtnjutit undervisning, protestera mot hvad talaren i detta afseende yttrat. Det af talaren använda uttrycksättet var beslöjadt, och detta finner jag vid beskyllningars framställande vara mindre lämpligt. Om ock disciplinen vid Ultuna under någon tidpunkt gifvit skäl till anmärkningar, så hafva dock förhållandena i detta afseende undergått en genomgripande reform. I slutet af 1860-talet pågick vid Ultuna en lek, som i en tidning fick namnet »Ultunaleken». Det var en hård lek, men den återställde ordning och disciplin; och den goda anda, som då vann insteg hos eleverna, har sedan dess fortfarit. Jag har haft ganska mycken personlig beröring med dessa ynglingar och har derföre ansett mig skyldig att så mycket som på mig ankommer taga dem i det varmaste försvar.

Samme ärade talare förmodade, att det skett lösöreköp af kreaturen vid Ultuna. Så är icke förhållandet. Då fodertillgången vid Ultuna årligen lemnade betydligt öfverskott och fodret icke fick afyttras, måste man söka att öka kreaturens antal. Penningar funnos icke och skuldsättning var förbjuden. Då erbjöd sig en ledamot af styrelsen att på egen risk och bekostnad, mot åtnjutande af vanlig ränta, å egendomen uppställa en kreaturstam af 30 kor, 2 tjurar och 6 qvigor. Jag yttrade betänkligheter vid detta förslag, emedan jag ansåg att efter som icke penningar funnos att för ändamålet använda, så fick det gå som förut. Men de öfriga styrelseledamöterna voro af annan mening och mer beskedliga än jag, som för min del var öfvertygad om att denna beskedlighet icke skulle af vederbörande uppskattas; och så blef äfven fallet. Statsrevisorerna gjorde gång på gång anmärkning mot de stackars korna, derför att de voro enskild persons egendom, och ansågo att de borde åt institutet förvärfvas. Och för min del kan jag icke annat än medgifva, att revisorerne hade skäl till denna anmärkning.

En talare på kalmarbänken har sagt, att ifrågavarande skuld var inberäknad uti de 80,000 kronor, som för institutets räkning äskades af 1874 års Riksdag. Detta är emellertid icke någon skuld, utan endast ett enskild person tillhörigt depositum och kunde således icke bland institutets skulder upptagas, ehuru meningen visserligen varit att inlösa detsamma, så fort omständigheterna tillät det. Talaren yttrade vidare, att med magasinsbyggnaden kunde anstå till dess frågan om egendomens möjliga utarrendering vore afgjord. Men det är naturligt, att hvilken arrendator än må komma, han icke skall uppföra magasinsbyggnaden för sitt nöjes skull utan kommer att derför

Om anslag
till Ultuna
landbruks-
institut.
(Forts.)

fordra ersättning. Vid sådant förhållande synes det mig vara likgiltigt, huruvida staten nu lemnar anslag eller beviljar ersättning, då byggnaden blifvit uppförd. Ty så beskedliga äro icke arrendatorerne, i Upland åtminstone, att de skulle utan ersättning uppföra en sådan byggnad.

Samme talare återopade äfven mot mig, att jag skulle hafva talat om byggnadernas dåliga beskaffenhet men på samma gång omnämnt de stora summor, som för deras iståndsättande anslagits, hvori talaren fann en motsägelse. Men deri låg ingen motsägelse, ty just derföre, att byggnaderna, då institutet öfvertog dem, voro så dåliga, har den stora summan af 323,000 kronor måst för nybyggnader och reparationer användas. Mina uppgifter stodo således med hvarandra icke i ringaste motsägelse, utan tvärtom i fullständig harmoni.

Vidare nämnde han något om den jemförelse jag skulle hafva gjort mellan Ultuna och Alnarp. En sådan jemförelse har jag dock icke gjort, ty för att göra en sådan, skall man känna åtminstone jordens areal å båda ställena; men som jag icke känner detta, har jag icke kunnat verkställa någon jemförelse.

Jag hade vidare, sade talaren, glömt en hel hop saker, bland annat de 50,000 kronor, som Ultuna fått såsom lån från handels- och sjöfartsfonden. Jag glömde ej detta, men jag ber att få erinra, att dessa 50,000 kronor återbetalades just af de 80,000 kronor, hvilka sedermera af staten erhöles såsom anslag. På samma sätt är det lån å 16,478 kronor, som år 1849 lemnades å sjetta hufvudtitelns besparingar, återbetaldt. I fjor gjorde mig den ärade talaren ett erbjudande att få låna ett visst officiellt betänkande; jag ber nu att få göra honom samma artighet tillbaka och få låna honom ultunakomiténs betänkande, der sidan 46 uppgifter meddelas om allt hvad Ultuna under dessa år erhållit dels som lån och dels som extra anslag. Förhöjningen, som år 1874 beviljades, i årliga anslaget från 16,000 till 20,000 kronor, hade jag icke heller uteglömt; men att jag derom icke nämnde något, förklaras deraf, att jag talade icke om de årliga utan om de extra anslagen, och det var *dess*a som uppgingo till den af mig citerade siffran.

Jag ber om ursäkt, att jag så länge upptagit Kammarens tid, men i denna fråga hafva gjort och göra sig gällande så mycken oklarhet och så många irriga föreställningar, att, då jag suttit i den klandrade styrelsen i 13 år, jag ville söka att åtminstone i någon mån berigtiga de föreställningar, som på många håll synas göra sig gällande.

Herr Lyttkens: Den siste värde talaren måtte icke hafva hört, hvad jag yttrat, då han fann sig befogad att å den vid Ultuna nu studerande ungdomens vägnar deremot protestera. Den, som läser Kammarens protokoll, skall säkerligen finna, att jag icke yttrat något, som härtill kunnat gifva anledning, och skall, som jag tror, förstå hvad jag med mitt yttrande afsedt.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Herr Casparsson har för tredje gången upprepat sitt yttrande om magasinsbyggnaden. Jag trodde dock, att han skulle hafva funnit Herr Lyttkens' förklaring tillfreds-

ställande; åtminstone synes det mig böra ligga nära till hands, att då Ultuna har tre gårdar under eget bruk, dessa vid en möjligen blifvande utarrendering — ty sådant är ju äfven ifrågasatt — kunna komma till olika personer, och att i så fall icke skulle behövas en lika stor magasinsbyggnad vid Ultuna gård ensam, som om staten bibehölle hela jordbruket. Deri ligger ock förklaringen, hvarför Utskottet denna gång icke tillstyrkt anslag till uppförande af magasinsbyggnaden.

Dessutom anhåller jag att få i anledning af ett par andra yttranden nämna några ord. Friherre Nordenfalk ansåg, att beräkningen af 20 kronors behållen inkomst per tunnland skulle vara för hög. Jag tilltror mig icke att bestämdt uttala mig i denna sak, men inom komitéen funnos två ledamöter, som båda varit elever, och den ene tillika inspektor vid Ultuna, båda framstående landtbrukare, och desse, som sålunda borde känna förhållandena, ansågo beräkningen icke vara för hög. Jag tror mig icke säga för mycket genom att meddela, det desse personer trott sig väl kunna ikläda sig ett sådant arrende, sedan byggnadernas iståndsättande, enligt komiténs förslag, först blifvit fullgjordt.

Herr Casparsson uppgaf andra siffror till den medelsumma, som årligen skulle hafva utgått från sjelfva egendomen till institutet. Denna olikhet berodde antagligen derpå, att han i institutets konti uppförde räntan på skulden, ty så har styrelsen gjort uti det af mig förut nämnda svaret på 1876 års revisorers anmärkningar. Jag hemställer emellertid, huruvida det kan vara rätt att belasta sjelfva läroverket med denna post. Räntan å skulden uppgick år 1870 till 3,459 kronor, 1871 till 3,670 kronor, 1872 till 4,139 kronor o. s. v. Frändrager man nu dessa summor, tror jag att vi kunna komma temligen nära öfverens om den summa, som egendomen tillskjutit till institutet. Skuldens förräntande torde — jag upprepar det — snarare åligga sjelfva egendomen än läroverket.

Nu har man sagt, hvad äfven komitéen omnämnt, att institutet haft att kämpa med knappa tillgångar. Jag erkänner gerna, att så varit förhållandet, men jag ber att i sammanhang härmed få påpeka, hurusom, då styrelsen år 1871 begärde och erhöll ett lån å 50,000 kronor, styrelsen i dess framställning till Kongl. Maj:t trodde, att, om detta erhöles, allt skulle dermed vara hjälpt. Men år 1873 begärde och år 1874 fick styrelsen 80,000 kronor i anslag, och äfven vid detta tillfälle förklarade styrelsen, att med detta belopp den bekymmersamma ställningen skulle vara hjälpt. Och jag hemställer vid sådant förhållande, om icke det fel, hvartill Riksdagen förut möjligen kan anses hafva gjort sig skyldig genom beviljande af otillräckliga anslag till institutet, dermed bör kunna anses vara godtgjordt och repareradt, och således från denna tid bristande anslag ej bör kunna af styrelsen åberopas. Slutligen ansåg Herr Casparsson, att vi invecklade den nu föreliggande frågan, och att jag också gjorde mig skyldig dertill genom att deri inblanda jemväl frågan om organisationen och undervisningen. Jag för min del kan icke finna den anmärkta inblandningen obehörig; ty jag kan icke taga i betraktande frågan om anslag till våra landtbruksinstitut utan att på samma gång se på sjelfva organisationen af det hela. Dessa båda sidor af frågan stå i så nära sammanhang med

Om anslag
till Ultuna
landtbruks-
institut.
(Forts.)

Om anslag
till Ultuna
landbruks-
institut.
(Forts.)

hvarandra, att jag icke tror dem böra skiljas åt; åtminstone kan jag icke göra det.

Frågan om det sedliga förhållandet vid våra landbruksinstitut har af en talare blifvit vidrörd. Då så skett, ber jag få nämna, att, om äfven vid det landbruksinstitut, som jag bör nämna till, åtskilligt i antydnda hänseendet förr varit att anmärka, detta förhållande likväl, genom vederbörandes nitiska bemödande, numera är så väsentligt förändradt till det bättre, att jag skulle göra mig skyldig till en stor försummelse, den jag icke kunde försvara, om jag underlåte att till protokollet uttala, hvad jag härom känner.

Jag anhåller fortfarande om bifall till Utskottets förslag.

Herr Key: Jag är uppkallad ännu en gång af talaren på upplandsbänken.

Jag kan försäkra, att den hänvisning, han lemnade mig, att hemta upplysning af ultunakomiténs betänkande, var mycket öfverflödigt, ehuruväl jag är tacksam för den vänliga omtanken. Emellertid hade jag mig det verkligen bekant förut. Jag fick likväl icke klart för mig af hans sista anförande, hvarför han, så vidt jag fattat rätt, i sina beräkningar glömt de räntefria lån, som af staten lemnats till uppförande af byggnader vid Ultuna.

Hvad vidare beträffar hans antagande, att arrendatorerne i Upland icke skulle vara så beskedliga, att de byggde magasin utan ersättning, ber jag att få förklara, att äfven den underrättelsen var öfverflödigt, ty det hade jag aldrig föreställt mig, men väl att det är en väsentlig skilnad emellan, om en blifvande arrendator bygger och därför får ersättning om 20—30 år, då arrendet är slut, eller om man nu genast skall vidtaga åtgärder för att på statens bekostnad uppföra magasinet. Det synes verkligen vara mera skäl, att, *i fall* en utarrendering skulle beslutas, arrendatorn blifver ålagd att bygga, och att han därför får ersättning efter arrendetidens slut, vid hvilken tidpunkt statens tillgångar möjligen äro bättre än nu.

Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Casparsson: Jag skall endast be att, med anledning af den anmärkning representanten på skånebänken gjorde, få nämna, att i den beräkning, jag uppställt, jag icke upptagit något intresse-konto hvarken i fråga om Ultuna gård eller rörande institutet.

Öfverläggningen var slutad. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Mom. b.

Bifölls.

Punkterna 18 och 19.

Blefvo likaledes bifallna.

Punkten 20.

Utskottet hade hemställt,

att Kongl. Maj:ts framställning om anvisande på extra stat för år 1880 af 4,500 kronor till Svenska Trädgårdsföreningen och dess elevskola — hvilket anslag Kongl. Maj:t föreslagit skola utgå under vilkor att föreningen, så vidt ske kunde, verkstälde utdelning af fruktträd och plantor företrädesvis till folkskolestyrelser, som derom gjorde framställning, och jemte redovisning för det erhållna statsbidraget till Landtbruksakademien afgäfvé berättelse om antalet af de elever, hvilka under året vid inrättningen njutit undervisning, äfvensom rörande verkställda utdelningen af fruktträd samt om öfriga föremål för föreningens verksamhet — icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Om anslag till Svenska Trädgårdsföreningen.

Ordet begärdes af

Herr Björn, som yttrade: Jag har begärt ordet för att vördsammt anhålla om Andra Kammarens bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Trädgårdsföreningen skulle derigenom blifva i tillfälle att i sammanhang med trädgårdsodlingen underhålla en elevskola för bildandet af kunniga trädgårdsmästare. Det är dessutom den enda skola inom riket, der man kan få den teoretiska bildning, som erfordras för att trädgårdsodlingen skall gå framåt; och skulle Riksdagen nu afslå hvad Kongl. Maj:t begärt, befarar jag att denna skola kommer att upphöra, hvarigenom eleverna komme att gå miste om undervisning i de ämnen, som för dem äro nödvändiga att känna, så vida de skola blifva fullt dugliga trädgårdsmästare. De ämnen, som der förekomma, äro skön- och rättskrifning, aritmetik, geometri, planmätning och nivellering, botanik, kulturlära i allmänhet, om jordens, vattnets, värmens, ljusets och luftens inflytande på växtlifvet, speciel växtkultur, trädgårdsanläggningskonst, linearritning och skriftliga uppsatser; och undervisning i alla dessa ämnen skulle eleverna alldeles gå miste om, emedan sådan undervisning endast vid Trädgårdsföreningens elevskola förekommer. På senare tider har trädgårdsyrket gått betydligt framåt; och det vore synnerligen önskvärdt att Riksdagen nu beviljade detta anslag, så att skolan hädanefter liksom hittills kunde fortsätta sin gagnande verksamhet. Trädgårdsföreningen har utdelat fruktträd och bärbuskar till folkskolorna för att barnen skulle få lära sig att odla fruktträd, och om denna utdelning fortfarande kan ske, hvilket i väsentlig mån är beroende af skolans understödjande, tror jag den skall utöfva välgörande inflytande och folkskolans barn derigenom blifva i tillfälle att lära sig plantera fruktträd, hvaraf de i framtiden kunna hafva både nytta och nöje.

På grund af dessa omständigheter och med fästadt afseende jemväl på den icke obetydliga nationalförlust, som uppkommer derigenom, att från utlandet betydliga quantiteter frukt årligen införas i riket — frukt af sådana slag, som lika väl kunna odlas inom Sverige — vågar jag vördsammast anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Om anslag
till Svenska
Trädgårds-
föreningen.
(Forts.)

Herr O. B. Olsson: Den föregående talaren fruktade, att, om icke Trädgårdsföreningen får ifrågakvarande anslag, denna förenings elevskola icke skall kunna fortgå. Jag vill be att få fästa denne talares uppmärksamhet på, att detta anslag icke är det enda, som denna elevskola har. Den har nemligen anslag under sjetta hufvudtiteln på 4,000 kronor, och i bidrag af Trädgårdsföreningen 2,628 kronor. Den uppbar således tillsammans öfver 6,600 kronor årligen, och då kan man väl icke behöfva frukta, att skolan skall gå under af brist på understöd. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Chefen för Kongl. Civildepartementet. Herr Statsrådet Thyselius: Det är icke med stor förhoppning om bifall till den Kongl. propositionen, som jag anhållit om ordet; men då Utskottet sagt, att det finnes ganska rikligt tillfälle för dem, som så åstunda, att hos enskilde trädgårdsmästare förvärfva kännedom i livad till trädgårdsodling hörer, har jag trott mig böra fästa uppmärksamheten derpå, att det är att befara, att derest icke erforderliga medel anvisas för högre ställda undervisningsanstalter i hortikulturen, dessa enskilda trädgårdsmästare skola blifva ganska svåra att finna.

Utskottet har äfven såsom skäl för sitt afstyrkande af Kongl. Maj:ts förslag anfört, att Stockholms stad och angränsande läns hushållningssällskap borde lemna Trädgårdsföreningen det tillskott, den kunde behöfva. Af den verksamhet, som Trädgårdsföreningen utöfvar, har väl Stockholms stads invånare föga gagn; här förefinnas icke stora behof af trädgårdsmästare. Icke heller finnas inom staden några större fruktträdgårdar, till hvilka utdelning af trädplantor skulle kunna ega rum. Om Trädgårdsföreningen således verkar obetydligt för hufvudstaden, så sprider den så mycket mer sin verksamhet kring hela landet. Men, att döma af en framställan från Skåne till Kongl. Maj:t, synes som skulle denna trädgårdsförening, äfven med de tillgångar, som nu stå densamma till buds, icke vara i stånd att ensam bereda tillgång på de trädgårdsmästare af större skicklighet, hvaraf landet har behof. I denna skrifvelse från Malmöhus län har framställning nemligen blifvit gjord derom, att Kongl. Maj:t måtte afläta proposition till Riksdagen om inrättandet af en trädgårdselevskola äfven vid Alnarp. Kongl. Maj:t har visserligen icke ansett sig för närvarande kunna bifalla denna framställning; men densamma gifver emellertid, då i landets sydligaste och fruktbaraste provins, der mer än i någon annan landsdel stora egendomar med högt uppdrifven trädgårdsskötsel finnas, behöfligt är, att få en särskild anstalt för undervisning i trädgårdsskötsel, ett icke ringa stöd för gagnet och angelägenheten deraf, att den skola, som redan finnes, varder bibehållen vid det understöd, hvaraf den är i åtnjutande.

Herr Nordenskjöld: I hvad som blifvit anfördt af en talare på stockholmsbänken ber jag att få instämna. Det är icke troligt att vare sig Stockholms stad eller Stockholms läns hushållningssällskap skola bidraga till ifrågakvarande elevskola, hvars framtid således kommer att bero af, huruvida det anslag, som af Kongl. Maj:t begärts,

lemnas eller icke. På grund häraf förenar jag mig med den nämnde ärade talaren.

*Om anslag
till Svenska
Trädgårds-
föreningen.*
(Forts.)

Herr Granlund: Äfven jag ber att få tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition angående detta anslag. Då man skall göra besparingar, tror jag det icke vara lämpligt att vända sig mot sådana små anslagssummor, som i detta fall äro i fråga.

Här är nu fråga om att understödja en förening i trädgårdsskötsel, hvarifrån man på requisition bekommer fruktträd och bärbuskar till folkskolorna i hela landet. Jag bor i en trakt, der man är särdeles intresserad för trädgårdsodling, och jag har mig bekant, att från församlingarne flere gånger insändts requisitioner på trädplantor, fruktträd m. m. till denna förening; och de hafva derifrån alltid bekommit hvad de begärt. Såsom vi veta, finnas åtskilliga län, der intresset för trädgårdsskötsel är ganska stort; och det finnes hushållningssällskap och landsting, som lemna anslag till personer, hvilka resa omkring i länen och lemna sitt biträde åt de invånare, som tillkännagifvit sig vilja deraf komma i åtnjutande.

Det är klart att man icke utan men kan indraga en skola som denna, hvarifrån trädgårdsmästare-elever utgå i landet och verka mycket godt. Det är icke nog att lära sig litet trädgårdsodling här och hvar hos en trädgårdsmästare för att vinna skicklighet i detta yrke. Man bör antaga att denna förening bildar sådana elever, som kunna blifva lämplige till undervisare i orterna; och då nu äfven hushållningssällskapen och landstingen börja intressera sig för frågan, och det vore att beklaga, om lämpliga personer icke kunde anskaffas för att meddela undervisning i ämnet, instämmer jag med dem som yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, i all synnerhet då beloppet är så litet och föreningens verksamhet utsträcker på sätt och vis öfver hela landet.

Grefve Björnstjerna: Den sats, hvarpå Stats-Utskottet grundat sin afstyrkande hemställan, förefaller mig högst besynnerlig. Utskottet anser nemligen, att Stockholms stad och län borde i första rummet göra uppoffringar för denna sak. Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet upplyste dock nyss, att Stockholms stad icke hade det ringaste att dermed skaffa. Stadsboarne köpa visserligen blommor och frukt, men befatta sig ej med att odla dylikt. Hvad åter Stockholms län beträffar, kan jag icke heller fatta, att detta framför andra delar af landet bör göra några uppoffringar för Trädgårdsföreningen. Tager man i betraktande, huru denna skola utlemnar fruktträd, bärbuskar, plantor och annat mera, skall man finna, att dessa utdelningar gå icke mer till Stockholms län än till landets öfriga delar.

Jag har i min hand en liten uppgift, som jag fått af min vän, Herr Björn. Deraf finner man, att från ifrågavarande förening år 1878 utdelades *kostnadsfritt* 510 förädlade fruktträd, 890 bärbuskar, 96 parkträd, 295 parkbuskar, 1,000 häckplantor, förutom ett stort antal växter, och detta till stor del icke blott till folkskolor i olika trakter, utan ock till mindre bemedlade personer, hvilka visat fallenhet att på sina små täppor odla fruktträd eller trädgårdsväxter.

Om anslag
till Svenska
Trädgårds-
föreningen.
(Forts.)

Då tydligt är, att skolans verksamhet måste minskas, om hälften af anslaget borttages, och då denna verksamhet visat sig vara särdeles nyttig, hvarpå de stora framsteg trädgårdsodlingen hos oss på senare tider gjort torde vara ett bevis, förefaller det mig vara oklokt att icke bevilja detta anslag.

Att till skolans inkomster räkna hvad som åt densamma gifves af enskilde personer, bör väl icke heller komma i fråga, då med statsanslaget endast afses att gifva en ersättning för de kostnader, som erfordras för utbildande af elever, hvars verksamhet sedermera kommer hela landet till godo.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Key: Hvad angår frågan om trädgårdselever, finnes det alldeles tillräckligt med tillfällen för sådanas uppfostran. Man har, förutom undervisning vid de stora handelsträdgårdarne och vid Landtbruksakademiens experimentalfält, t. ex. en elevskola vid Haga samt en vid den så kallade Bergianska trädgården, som står i förening med botaniska professionen vid Vetenskapsakademien, och hvilken senare skola genom enskild persons frikostighet blifvit satt i stånd att gifva undervisning åt trädgårdselever. Således synes man hafva tillräckligt i denna väg, äfven om detta anslag icke beviljas.

Hvad nu angår frågan om att Stockholms stad och län skulle lemna bidrag till ifrågavarande elevskola, så, äfven om man lemnar detta å sido, är det tydligt att för den obetydliga skyldigheten att årligen utlemna 400—500 fruktträd, i allmänhet värda 1 krona 50 öre till 2 kronor stycket, samt några bärbuskar, värda 10 öre stycket, eller tillsammans för 700 till 1,000 kronor — en summa som väl icke är mycket värd att tala om i uppoffringsväg — det *ordinarie* anslaget af 4,000 kronor borde vara tillräckligt. Också får jag säga, att när det i Stats-Utskottet upplystes, att, utom det äfven nu begärda extra anslaget, Trädgårdsföreningen åtnjöte 4,000 kronor på *ordinarie* stat, ingen enda röst derstädes höjde sig för bifall till det extra anslagets bibehållande, utan man var enhällig om att det kunde strykas.

Herr J. Andersson i Tenhult: Jag skulle på det högsta önska, att Kongl. Maj:ts förslag blefve bifallet; och jag gör det desto mer, som jag för folkskolan i min trakt från Trädgårdsföreningen ofta requirerat och fått fruktträd och bärbuskar. Då dertill kommer, att summan är så obetydlig, yrkar jag bifall till det af Kongl. Maj:t begärda anslaget.

Herr August Petersson: Jag är af motsatt åsigt med den siste ärade talaren och anhåller om bifall till Utskottets förslag. I Blekinge är man långt ifrån ointresserad för trädgårdsodlingen. Der håller hushållningssällskapet en särskild person, med 2,500 kronor i årlig lön. Han reser omkring och undervisar i trädgårdsskötsel och är engagerad ständigt. Hvad åter vidkommer möjligheten att erhålla träd, som äro unga, så är åtminstone inom den provins, jag tillhör, den enskilda företagsamheten i detta afseende ganska stor. Träd kunna

nemligen fås ganska billigt af enskilde trädgårdsmästare, som lagt sig på att odla sådana.

Jag instämmer i Utskottets hemställan.

*Om anslag
till Svenska
Trädgårds-
föreningen.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt Herr Tal-
mannen gifvit propositioner enligt de gjorda yrkandena, blef Utskottets
hemställan af Kammaren bifallen.

Den vidare föredragningen af Stats-Utskottets föreliggande ut-
låtande uppsköts till kl. 7 e. m., då detta sammanträde, enligt derom
utfärdadt anslag, komme att fortsättas; och åtskildes Kammarens leda-
möter kl. 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.